

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის ერთობლივი

ბრძანება №314-№2-60

2006 წლის 10 აპრილი

ქ. თბილისი

„სოფლის განვითარების პროექტის სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციების (RCG) დამტკიცების შესახებ“

„ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-17 მუხლის მე-6 პუნქტის შესაბამისად და საქართველოს პარლამენტის მიერ 2005 წლის 13 ოქტომბერს რატიფიცირებული საქართველოს მთავრობასა და საერთაშორისო განვითარების ასოციაციას (IDA) შორის 2005 წლის 28 მაისს ხელმოწერილი „განვითარების საკრედიტო ხელშეკრულების“ პირველი მუხლის 1.02 თავის „ტ“ პუნქტისა და საქართველოს მთავრობასა და სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდს (IFAD) შორის 2005 წლის 29 ივნისს ხელმოწერილი „პროექტის დაფინანსების ხელშეკრულების“ პირველი მუხლის 1.02 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის განხორციელების მიზნით, ვბრძანებთ:

1. დამტკიცდეს თანდართული „სოფლის განვითარების პროექტის სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციები (RCG)“.
2. ბრძანება ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

მ. სვიმონიშვილი

შეტანილი ცვლილებები:

1. საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342
2. საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2009 წლის 5 ოქტომბრის ერთობლივი ბრძანება №664-№2-204-სსმIII, №121, 06.10.2009წ.; მუხ.1396
3. საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2011 წლის 26 აპრილის ერთობლივი ბრძანება №251- №2-64, ვებგვერდი, 27.04.2011 წ.
4. საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2011 წლის 11 აგვისტოს ერთობლივი ბრძანება №436 - №2-136, ვებგვერდი, 16.08.2011 წ.

სოფლის განვითარების პროექტი
(საქართველოს მთავრობა, მსოფლიო ბანკი და
სოფლის მეურნეობის განვითარების
საერთაშორისო ფონდი)
სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციები
(RCG)

თავი I. ზოგადი დებულებები

მუხლი 1. შესავალი

1. სოფლის განვითარების პროექტის დაფინანსების მიზნით (შემდგომში – პროექტი) საქართველოს მთავრობამ (შემდგომში – მსესხებელი) ხელი მოაწერა 2005 წლის 28 მაისს განვითარების საკრედიტო ხელშეკრულებას საერთაშორისო განვითარების ასოციაციასთან

(შემდგომში IDA) და 2005 წლის 29 ივნისს პროექტის დაფინანსების ხელშეკრულებას სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდთან (შემდგომში IFAD).

2. პროექტის ერთ-ერთ კომპონენტს წარმოადგენს „სოფლად ფინანსური მომსახურება“. აღნიშნული კომპონენტის ფარგლებში საკრედიტო ხაზისათვის გათვალისწინებული რესურსი შეადგენს დაახლოებით 16.2 მილიონი აშშ დოლარის ეკვივალენტს (საიდანაც IDA-ს ნაწილია 4.8 მლნ. SDR-ი – დაახლ. 8.2 მლნ. აშშ დოლარის ეკვივალენტი და IFAD-ის ნაწილია 4.7 მლნ. SDR-ი – დაახლ. 8.0 მლნ. აშშ დოლარის ეკვივალენტი), რომელიც გამიზნულია მოკლე, საშუალო და გრძელვადიანი კრედიტებით საინვესტიციო და საბრუნავი კაპიტალის დასაფინანსებლად, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს:

ა) საბანკო და არასაბანკო ფინანსური დაწესებულებები დამატებითი რესურსით სასოფლო-სამეურნეო სესხების გასაცემად;

ბ) საბანკო და არასაბანკო ფინანსური დაწესებულებების სასოფლო-სამეურნეო სექტორის დაკრედიტების უნარ-ჩვევების სრულყოფა, და ასევე სოფლად მომუშავე არასაბანკო ფინანსური დაწესებულებების ფინანსური სიცოცხლისუნარიანობის გაძლიერება.

3. საქართველოსა და განვითარების საერთაშორისო ასოციაციასთან გაფორმებული განვითარების საკრედიტო ხელშეკრულებისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდთან გაფორმებული პროექტის დაფინანსების ხელშეკრულების თანახმად, საკრედიტო ხაზი გაყოფილია ორ ქვეკომპონენტად, კერძოდ:

ა) **ქვეკომპონენტი ა** – საკრედიტო ხაზი კომერციული ბანკებისათვის, რომლის მეშვეობით დაფინანსებულ იქნება ქვემსესხებელთა ქვესესხები მეორად სესხზე ხელშეკრულებით და აღნიშნული სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციებით გათვალისწინებული ვადებითა და პირობებით;

ბ) **ქვეკომპონენტი ბ** – საკრედიტო ხაზი არასაბანკო ფინანსური დაწესებულებებისათვის, რომლის მეშვეობით დაფინანსებულ იქნება სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობით დაკავებულ კლიენტებზე გასაცემი მცირე და მიკრო სესხები მეორად სესხზე ხელშეკრულებით და აღნიშნული სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციებით გათვალისწინებული ვადებითა და პირობებით.

4. თავდაპირველად ა ქვეკომპონენტზე გამოყოფილია US\$ 10.4 მილ. ეკვივალენტი (საკრედიტო ხაზის 64.2%), ხოლო ბ ქვეკომპონენტზე – US\$ 5.8 მილ. ეკვივალენტი (საკრედიტო ხაზის 35.8%). აღნიშნული რესურსის საწყისი განაწილება ა და ბ ქვეკომპონენტებს შორის არსებული მოთხოვნილების საფუძველზე შესაძლოა გადაისინჯოს პროექტის განხორციელების პერიოდში.

5. წინამდებარე ინსტრუქციები არეგულირებს საკრედიტო ხაზიდან სახსრების გაცემას საბანკო დაწესებულებებზე საქართველოსა და სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდს (IFAD) შორის 2005 წლის 29 ივნისს ხელმოწერილი „ხელშეკრულება პროექტის დაფინანსების შესახებ“ ხელშეკრულების დანართი ერთის „ბ“ კომპონენტის 1-ლი პუნქტის და არასაბანკო საფინანსო დაწესებულებებზე ამავე ხელშეკრულების დანართი ერთის „ბ“ კომპონენტის მე-2 პუნქტის ფარგლებში, კერძოდ:

ა) კრედიტის გაცემის ვადებსა და პირობებს;

ბ) პროექტში მონაწილეობის კრიტერიუმებს;

გ) კრედიტის ათვისებასთან დაკავშირებულ სხვა საკითხებს.

6. ამოღებულია.

7. ფინანსთა სამინისტრო, მსესხებლის სახელით, განახორციელებს საკრედიტო ხაზიდან რესურსის გადასესხებას პროექტის საბოლოო ბენეფიციარებისთვის უფლებამოსილი ფინანსური დაწესებულებების მეშვეობით, რაც განხორციელდება ფინანსთა სამინისტროსა და შესაბამის ფინანსურ დაწესებულებებს შორის მეორად სესხზე გაფორმებული ხელშეკრულების ვადებისა და პირობების თანახმად.

8. სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციები მონაწილე ფინანსურ დაწესებულებებსა და პროექტის განხორციელებაში ჩართულ ყველა სხვა მონაწილეს უზრუნველყოფს აუცილებელი ინფორმაციით, IDA-სა და IFAD-ის მიერ დაფინანსებული საკრედიტო ხაზიდან გამოყოფილი

ფინანსური რესურსების განკარგვის შესაბამის საოპერაციო პროცედურებზე, წესებსა და დებულებებზე, აგრეთვე დამატებითი თანადაფინანსების შესახებ, რომელიც უზრუნველყოფილ იქნება საქართველოს მთავრობის მიერ. კომპონენტის ფარგლებში არსებული ფინანსური რესურსების გამოყენება უნდა განხორციელდეს ზემოაღნიშნული სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციების შესაბამისად.

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

მუხლი 2. ტერმინთა განმარტებები

1. სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციების უკეთესად გაცნობის მიზნით, ქვემოთ მოცემულ ტერმინებს გააჩნიათ შემდეგი მნიშვნელობა:

ა) „უფლების დათმობის ხელშეკრულება“ ნიშნავს ფინანსთა სამინისტროსა და პროექტში მონაწილე ფინანსურ დაწესებულებას შორის გაფორმებულ ხელშეკრულებას, რომლითაც მონაწილე ფინანსური დაწესებულება ფინანსთა სამინისტროს გადასცემს ყველა ქვესესხის ხელშეკრულებაში, ქვესესხში, და ყველა უზრუნველყოფაზე საკუთარ უფლებას და თანხობრივ ინტერესს;

ბ) „საკრედიტო ხაზი“ ნიშნავს საერთაშორისო განვითარების ასოციაციისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდის კრედიტის ნაწილს, რომელიც საქართველოს მთავრობის მიერ გაცემულია პროექტში მონაწილე ფინანსურ დაწესებულებებზე საკრედიტო ხაზის სახით პროექტის „სოფლად ფინანსური მომსახურეობის“ კომპონენტის განხორციელების მიზნით;

გ) „განვითარების საკრედიტო ხელშეკრულება“ ან DCA ნიშნავს სოფლის განვითარების პროექტის დაფინანსების მიზნით საქართველოს მთავრობასა და საერთაშორისო განვითარების ასოციაციას შორის 2005 წლის 28 მაისს გაფორმებულ ხელშეკრულებას;

დ) „ქვესესხის თავისუფალი ლიმიტი“ ნიშნავს კომერციული ბანკების მიერ ქვეპროექტის დაფინანსებისათვის გაცემულ ქვესესხის თანხას 300,000 აშშ დოლარამდე ოდენობით ან მის ეკვივალენტურ თანხას საქართველოს ეროვნულ ვალუტაში. ქვესესხები ამ ლიმიტის ფარგლებში არ მოითხოვს მსოფლიო ბანკის წინასწარი განხილვის და დამტკიცების პროცედურებს; „ქვესესხის თავისუფალი ლიმიტის“ ფარგლებში კომერციულ ბანკს აქვს სრული ავტონომია ნებადართული ინვესტიციებისათვის ქვესესხების დამტკიცებაში;

ე) „შელავათიანი პერიოდი“ ნიშნავს პერიოდს, რომლის დროსაც არ ხდება მეორადი სესხის ან ქვესესხის ძირითადი თანხის გადახდა. სტანდარტული საპროცენტო სარგებელის გადახდა შელავათიანი პერიოდის დროს ხორციელდება ჩვეულებრივ;

ვ) „საპროცენტო განაკვეთი“ ნიშნავს პროცენტებში გამოხატულ წლიურ განაკვეთს, რომლის გადახდა ხდება მეორად სესხზე ან ქვესესხზე;

ზ) „საინვესტიციო სესხი“ ნიშნავს გრძელვადიან (ორ წელზე მეტ) ქვესესხს, რომლითაც გათვალისწინებულია ქონების, მოწყობილობის, და სხვა კაპიტალური აქტივების შეძენა, ან სხვა საინვესტიციო საქმიანობის დაფინანსება;

თ) „LIBOR“ ნიშნავს ლონდონის ბანკთაშორის სავალუტო ბირჟაზე შემოთავაზებულ საპროცენტო განაკვეთს აშშ დოლარის 6-თვიან დეპოზიტებზე, გაანგარიშებული როგორც ნახევარი წლის საშუალო საპროცენტო განაკვეთი 6-თვიან ლიბორზე;

ი) „პროექტის დაფინანსების ხელშეკრულება“ ან „PFA“ ნიშნავს სოფლის განვითარების პროექტის დაფინანსების მიზნით საქართველოს მთავრობასა და სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდს შორის 2005 წლის 29 ივნისს გაფორმებულ ხელშეკრულებას;

კ) „ფინანსთა სამინისტრო“ ნიშნავს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს;

ლ) „ეროვნული ბანკი“ ნიშნავს საქართველოს ეროვნული ბანკს;

მ) „აქტივების დატვირთვაზე უარის თქმის ვალდებულება“ ნიშნავს ქონების გაუსხვისებლობის და არ დატვირთვის სახელშეკრულებო ვალდებულებას, რომლის მიხედვითაც მონაწილე ფინანსურ დაწესებულებას არა აქვს უფლება დატვირთოს რომელიმე თავისი აქტივი ახალი კრედიტორის სასარგებლოდ, და ამით უპირატესობა მიანიჭოს აღნიშნულ კრედიტორს არსებულ კრედიტორებთან

შედარებით. აღნიშნული სახელმძღვანელოთი გათვალისწინებული საქმიანობებისათვის, „აქტივების დატვირთვაზე უარის თქმის ვალდებულების“ ხელშეკრულება ნიშნავს იმ ხელშეკრულებას, რომელიც დადებულია მონაწილე კომერციულ ბანკსა და საერთაშორისო ფინანსურ დაწესებულებებსა ან სხვა „AA“-ს (ან ზევით) რეიტინგის მქონე (რომელიც მინიჭებულია წამყვანი სარეიტინგო სააგენტოების „Standard&Poor’s“, „Moody“-ის და „Fitch“-ის მიერ) ფინანსურ დაწესებულებებს შორის;

ბ) „მონაწილე კომერციული ბანკი“ ნიშნავს კომერციულ ბანკს, რომელიც დაფუძნებულია და ფუნქციონირებს საქართველოს კანონმდებლობისა და საქართველოს ეროვნული ბანკის მოთხოვნებისა და დებულებების შესაბამისად, და რომელიც აკმაყოფილებს და შემდგომში დააკმაყოფილებს „სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციების“ მუხლი 4-ით გათვალისწინებულ პროექტში მონაწილეობის კრიტერიუმებს;

ბ¹) „არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება“ – ამ ბრძანების მიზნებისათვის მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია, რომელიც შექმნილია და ფუნქციონირებს „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად და შერჩეულ იქნება პროექტის ფარგლებში ქვესესხების გასაცემად წინამდებარე ინსტრუქციებში გათვალისწინებული კრიტერიუმებისა და პროცედურების შესაბამისად;

ო) „მონაწილე ფინანსური დაწესებულება“ ნიშნავს მონაწილე კომერციულ ბანკს და არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებას, რომლებიც შერჩეულია სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციებით დადგენილი კრიტერიუმებისა და პროცედურების მიხედვით, პროექტის „სოფლად ფინანსური მომსახურების“ კომპონენტის „ა“ ქვეკომპონენტისა და „ბ“ ქვეკომპონენტის ფარგლებში გათვალისწინებული ქვესესხების დაფინანსების მიზნით;

პ) „პროექტების საკოორდინაციო ცენტრი (PCC)“ ნიშნავს სსიპ – მსოფლიო ბანკის ფინანსური მხარდაჭერით განსახორციელებელი საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების პროექტების საკოორდინაციო ცენტრს, რომელიც დაფუძნებულია საქართველოს პრეზიდენტის 2001 წლის 23 აპრილის №149 ბრძანებულების საფუძველზე, სოფლის მეურნეობის პროექტების განხორციელების მიზნით, ან პროექტის განსახორციელებლად შექმნილი ნებისმიერი მისი სამართალმემკვიდრე;

ჟ) პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი (PIU)“ ნიშნავს პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფს, რომელიც შექმნილია „პროექტების საკოორდინაციო ცენტრის/ PCC“ ფარგლებში და პასუხისმგებელია პროექტის ოპერატიულ (პროგრამულ) მართვაზე;

რ) „ძირითადი თანხა“ ნიშნავს მეორადი სესხის ან ქვესესხის ნომინალურ თანხას, რომელზეც ირიცხება საპროცენტო სარგებელი;

ს) „მონაწილე ფინანსური დაწესებულების საბრუნავი ანგარიში“ ნიშნავს მონაწილე ფინანსური დაწესებულების მიერ წარმოებულ დამატებით ანგარიშს, რომელზეც აისახება ქვეპროექტების მიერ გადახდილი ქვესესხების ძირითადი თანხები თარიღების მიხედვით, და აღნიშნული თანხების გამოყენება;

ს.ა) სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციების მიხედვით განსაზღვრული ბენეფიციარებისათვის დამატებითი ქვესესხების დასაფინანსებლად; და

ს.ბ) მონაწილე ფინანსური დაწესებულების მიერ მეორადი სესხის დასაფარავად;

ტ) „პროექტის საბრუნავი ფონდის ანგარიში“ ნიშნავს მსესხებლის სახელით PCC-ს მიერ გახსნილ ანგარიშს, სადაც განხორციელდება პროექტში მონაწილე ფინანსური დაწესებულებების მიერ მეორადი სესხების დაბრუნებული ძირითადი თანხების აკუმულირება. „პროექტის საბრუნავი ფონდის ანგარიშზე“ აკუმულირებული თანხები გამოყენებულ უნდა იქნეს მეორადი სესხების გასაცემად სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციების პროცედურების“ თანახმად; „პროექტის საბრუნავი ფონდის ანგარიში“ იქნება აქტიური ათი წლის განმავლობაში, რის შემდეგ მონაწილე ფინანსური დაწესებულების მიერ დაბრუნებული ყველა თანხა გადაირიცხება სახელმწიფო ბიუჯეტში;

უ) „სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციები“ – ნიშნავს წინამდებარე წესებისა და დებულებების კრებულს, პირველიდან მე-10 დანართის ჩათვლით, რომელიც დამტკიცებულია საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის ერთობლივი ბრძანებით და მისაღებია განვითარების საერთაშორისო ასოციაციისთვის და სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდისათვის და გამოიყენება ფინანსური რესურსების მართვისათვის, როგორც განსაზღვრულია „განვითარების საკრედიტო ხელშეკრულების“ დანართი ოთხის დამატებაში;

ფ) „ქვემსესხებელი ან მომხმარებელი (ბენეფიციარი)“ ნიშნავს ფიზიკურ ან იურიდიულ პირს, რომელიც უკვე დასაქმებულია ან მომავალში აპირებს სოფლის მეურნეობასთან დაკავშირებული ეკონომიკური საქმიანობის დაწყებას და ვისთვისაც მონაწილე ფინანსურ დაწესებულებას განზრახული აქვს გასცეს ან გაცემული აქვს ქვემსესხი პროექტის „ა“ და „ბ“ ქვეკომპონენტების ფარგლებში;

ქ) „ქვემსესხის ხელშეკრულება“ ნიშნავს მონაწილე ფინანსურ დაწესებულებასა და ბენეფიციარებს შორის ქვეპროექტების დაფინანსების მიზნით გაფორმებულ ნებისმიერ ხელშეკრულებას;

ღ) „ქვემსესხი“ ნიშნავს სესხს, რომელიც გაიცა ან განზრახულია გაიცეს პროექტში მონაწილე ფინანსური დაწესებულების მიერ ქვემსესხებელზე, მეორად სესხზე ხელშეკრულების მიხედვით და სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციების შესაბამისად, ქვეპროექტის განსახორციელებლად აუცილებელი ხარჯების სრული ან ნაწილობრივი დაფინანსების მიზნით;

ყ) „ქვეპროექტი“ ნიშნავს სპეციფიურ პროექტს ან ინვესტიციას, რომელიც ქვემსესხებელმა უნდა განახორციელოს ქვემსესხის თანხების გამოყენების საშუალებით;

შ) „მეორად სესხზე ხელშეკრულება“ ნიშნავს ნებისმიერ ხელშეკრულებას, რომელიც გაფორმებულია ფინანსთა სამინისტროსა, მსესხებელის სახელით, და მონაწილე ფინანსურ დაწესებულებას შორის, პროექტის „ა“ და „ბ“ ქვეკომპონენტების განხორციელების მიზნით;

ჩ) „მეორადი სესხი“ ნიშნავს მონაწილე ფინანსური დაწესებულების მიერ მეორად სესხზე ხელშეკრულების ვადებისა და პირობების თანახმად აღებულ ჯამურ ძირითად თანხას აშშ დოლარებში, რომელიც ექვემდებარება დროთა განმავლობაში გადახდას;

ც) „US\$“ ანუ „აშშ დოლარი“ ნიშნავს ამერიკის შეერთებული შტატების ოფიციალურ ვალუტას;

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2009 წლის 5 ოქტომბრის ერთობლივი ბრძანება №664-№2-204-სსმIII, №121, 06.10.2009წ.; მუხ.1396

მუხლი 3. პროექტში მონაწილე კომერციული ბანკის შერჩევის კრიტერიუმები და პროცედურები

1. „მონაწილე ფინანსური დაწესებულების“ სტატუსის მოსაპოვებლად, კომერციულმა ბანკმა უნდა გაიაროს მსოფლიო ბანკის შესარჩევი პროცედურა („due diligence“ პროცესი), და თუ იგი მისაღებია, როგორც „მონაწილე ფინანსური დაწესებულება“, მუდმივად უნდა აკმაყოფილებდეს II თავით დადგენილ ფინანსურ და მენეჯმენტის კრიტერიუმებს და ფინანსთა სამინისტროსთან უნდა გააფორმოს „მეორად სესხზე ხელშეკრულება“ და „უფლების დათმობის ხელშეკრულება“ იმ შემთხვევაში, თუ კომერციულ ბანკს არ გააჩნია „აქტივების დატვირთვაზე უარის თქმის ვალდებულება“.

2. პროექტში მონაწილეობაზე თხოვნის წარდგენის შემდეგ კონკრეტული მონაწილე კომერციული ბანკი ინდივიდუალურად იქნება შესწავლილი საერთაშორისო განვითარების ასოციაციის (IDA), სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდისა (IFAD) და მსესხებლის მიერ PCC/ PIU-ს მეშვეობით. შესწავლის დროს განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა კომერციული ბანკის საერთო დაკრედიტების შესაძლებლობებს, ფინანსური მდგომარეობის და სასესხო პორტფელის ხარისხს. პროექტში მონაწილეობის მისაღებად მონაწილე კომერციულ ბანკს უნდა ჰქონდეს დამაკმაყოფილებელი ფინანსური და მართვის სტრუქტურა,

რისკთან მიმართებაში დამაკმაყოფილებელი კაპიტალის ადეკვატურობა, მისაღები აქტივების ხარისხი და სასესხო პორტფელის მაჩვენებელი, ადეკვატური ლიკვიდურობა, ორგანიზაციული შესაძლებლობები, მენეჯმენტი, ტექნიკური პერსონალი და სხვა აუცილებელი რესურსები შესაბამისი ოპერაციების ეფექტური განხორციელების უზრუნველსაყოფად. იგივე სტანდარტები გამოიყენება პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის (PIU) მიერ, საქართველოს ეროვნულ ბანკთან კონსულტაციით, პროექტში მონაწილე კომერციული ბანკის მონიტორინგის დროს.

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

მუხლი 3¹. პროექტში მონაწილე არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების შერჩევის კრიტერიუმები და პროცედურები

ინტერესის გამოხატვის მოთხოვნის შესაბამისად, მონაწილე არასაბანკო ფინანსური დაწესებულებები ინდივიდუალურად გაივლიან შემოწმებას მიკროფინანსების სპეციალისტის მიერ, რომელიც შერჩეულია მსოფლიო ბანკის მიერ და აკმაყოფილებს მის მიერ დადგენილ კრიტერიუმებს. შემოწმებისას ყურადღება მიექცევა მათ საერთო დაკრედიტების შესაძლებლობებს, ისევე როგორც ფინანსური მდგომარეობის და სასესხო პორტფელის ხარისხს. იმისათვის, რომ არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება შერჩეულ იქნეს პროექტში მონაწილეობის მისაღებად, მას უნდა ჰქონდეს დამაკმაყოფილებელი ფინანსური და მართვის სტრუქტურა, მისაღები აქტივების ხარისხი და დაკრედიტების დინამიკა, ადეკვატური ლიკვიდურობა, ასევე საქმიანობის ეფექტური განხორციელებისათვის აუცილებელი მმართველი და ტექნიკური შტატი და სხვა საჭირო რესურსები. იგივე სტანდარტები გამოიყენება პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის (PIU) მიერ, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსთან კონსულტაციით, პროექტში მონაწილე არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების მონიტორინგის დროს.

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

თავი II. კომერციული ბანკები

მუხლი 4. მონაწილეობის კრიტერიუმები

პროექტში მონაწილეობის მისაღებად კომერციული ბანკი უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ, და არა მხოლოდ, კრიტერიუმებს, კერძოდ:

ა) ძირითადი კრიტერიუმები:

ა.ა) დაწესებულება იურიდიულად უნდა იყოს რეგისტრირებული კომერციული ბანკის სახით და მისი საქმიანობა უნდა შეესაბამებოდეს საქართველოში მოქმედ საბანკო კანონმდებლობას და საქართველოს ეროვნულ ბანკს არ უნდა ჰქონდეს დაწესებული არანაირი შეზღუდვა ბანკის ნებისმიერ საბანკო საქმიანობის სახეობაზე;

ა.ბ) კომერციულ ბანკს უნდა გააჩნდეს სათანადო მფლობელობა და კომპეტენტური და სრულყოფილი მენეჯმენტი, კომერციული ბანკის მნიშვნელოვანი დამფუძნებლებისა და ადმინისტრატორების მიმართ საქართველოს ეროვნული ბანკის მოთხოვნების სრული დაკმაყოფილების ჩათვლით;

ა.გ) კომერციულმა ბანკმა უნდა აწარმოოს მისი ფინანსური უწყისების წლიური აუდიტი, განვითარების საერთაშორისო ასოციაციისათვის და სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდისათვის მისაღები, საერთაშორისოდ აღიარებული დამოუკიდებელი გარე აუდიტორული კომპანიის მიერ, აუდიტი ჩატარებულ უნდა იქნეს საერთაშორისო აუდიტორული სტანდარტებისა (ISA) და საერთაშორისო საბუღალტრო სტანდარტების (IAS) შესაბამისად. ამასთანავე, აუდიტორებს წინა 2 წლის განმავლობაში არ უნდა ჰქონდეთ შემოწმებულ ფინანსურ უწყისებთან დაკავშირებით რაიმე მნიშვნელოვანი შენიშვნა.

ბ) ფინანსური კრიტერიუმები:

ბ. ა) კომერციულ ბანკს არ უნდა ჰქონდეს რაიმე დავალიანება ან ვალდებულებების შეუსრულებლობა რომელიმე სესხზე ან ნებისმიერ სხვა მოზიდულ ვალზე შიდა, კომერციული ან განვითარების საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტისაგან, და/ან სესხის რესტრუქტურირაცია გამოწვეული ბანკის ნეგატიური ფინანსური მდგომარეობით;

ბ. ბ) წინა და მიმდინარე ფინანსურ წლებში უნდა გააჩნდეს დადებითი წმინდა მოგება, რაც ასახული იქნება ISA-სა და IAS-ის მიხედვით აუდიტის მიერ შემოწმებულ ფინანსურ უწყისებში;

ბ. გ) კაპიტალზე ამონაგების კოეფიციენტის ბოლო სამი ფისკალური წლის გასაშუალოებული მაჩვენებელი უნდა აღემატებოდეს ქვეყნის მიმდინარე საშუალო წლიური ინფლაციის მაჩვენებელს;

ბ. დ) კომერციული ბანკი უნდა აკმაყოფილებდეს საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ დაწესებულ სავალდებულო მოთხოვნებს და ცხრილი 1-ში მოცემულ ნორმატივებს, რომლებიც დროდადრო ექვემდებარება გადასინჯვას. აღნიშნული სავალდებულო ნორმატივების დარღვევის შემთხვევაში მონაწილე კომერციული ბანკის მიმართ სანქციების განსაზღვრისას გათვალისწინებულ უნდა იქნეს საქართველოს ეროვნული ბანკის შეხედულებები.

ცხრილი N1: საქართველოს ეროვნული ბანკის ძირითადი

სავალდებულო ნორმატივები და მოთხოვნები:¹

კოეფიციენტი	ნორმა
საზედამხედველო კაპიტალი ²	>= 7.8 მილ. ლარი
პირველადი კაპიტალი/ რისკის მიხედვით შეწონილ აქტივებთან	>=8%
მთლიანი (საზედამხედველო) კაპიტალი/ რისკის მიხედვით შეწონილ აქტივებთან	>=12%
ერთ ინსაიდერზე გაცემული კრედიტებისა და სხვა ვალდებულებების საერთო თანხა/საზედამხედველო კაპიტალთან	<=5%
ყველა ინსაიდერზე გაცემული კრედიტებისა და სხვა ვალდებულებების საერთო თანხა/ საზედამხედველო კაპიტალთან	<=25%
ერთ აუტსაიდერის გაცემული კრედიტებისა და სხვა ვალდებულებების საერთო თანხა/ საზედამხედველო კაპიტალთან	<=15%
ურთიერთდამაკავშირებელ პირებზე გაცემული კრედიტებისა და სხვა ვალდებულებების საერთო თანხა / საზედამხედველო კაპიტალთან	<=25%
უდიდესი სესხების საერთო ოდენობა/ საზედამხედველო კაპიტალთან	<=200%
არაუზრუნველყოფილი (საბლანკო) სესხების საერთო ოდენობა /სასესხო პორტფელთან	<=25%
ლიკვიდური აქტივები/საერთო ვალდებულებებზე (მყისიერი ლიკვიდურობა)	>=30%
ლიკვიდური აქტივები (საშუალო თვიური)/ საერთო ვალდებულებებთან (საშუალო თვიური)	>=30%
მიმდინარე აქტივები/ მიმდინარე ვალდებულებებთან	>=90%
ინვესტიციები იურიდიულ პირთა საწესდებო კაპიტალში/ საზედამხედველო კაპიტალთან	<=50%
ძირითადი საშუალებების ნარჩენი ღირებულება+ბანკის ინვესტიციები იურიდიულ პირთა საწესდებო კაპიტალში საზედამხედველო კაპიტალთან	<=70%
საერთო ღია სავალუტო პოზიცია/ მთლიან აქტივებთან	<=20%

¹ საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ შესაძლებელია დროდადრო აღნიშნულ ნორმატივებში და სხვა მოთხოვნებში ცვლილებების და დამატებების შეტანა;

² მინიმალური კაპიტალის მოთხოვნა 2008 წლის 31 დეკემბრისთვის შეადგენს 12 მილიონ ლარს, რაც გულისხმობს ყოველწლიურად მინიმალური საზედამხედველო კაპიტალის 1.4 მლნ. ლარით ზრდას.

გ) მენეჯმენტის კრიტერიუმები:

გ.ა) კომერციულ ბანკს უნდა ჰყავდეს სამეთვალყურეო საბჭო, რომელიც პასუხისმგებელია ბანკის საერთო პოლიტიკის განსაზღვრაზე და საბანკო ოპერაციების შესაბამისი ზედამხედველობის წარმოებაზე;

გ.ბ) ბანკს შემუშავებული უნდა ჰქონდეს დასაბუთებული ბიზნეს-გეგმა და შესაბამისი, კარგად დასაბუთებული ბიუჯეტის შედგენის და ბიუჯეტის მაკონტროლირებელი პროცედურები;

გ.გ) ბანკს უნდა გააჩნდეს კარგად დასაბუთებული საკრედიტო პოლიტიკა და პროცედურები;

გ.ე) ბანკს უნდა გააჩნდეს კარგად დასაბუთებული შიდა კონტროლისა და აუდიტის პროცედურები, რაც დამოწმებული იქნება გარე აუდიტორების მიერ;

გ.დ) ბანკი არ უნდა აღმოჩნდეს დაუსაბუთებელი საპროცენტო ან სავალუტო გაცვლითი კურსის რისკის წინაშე, რაც დადასტურებული იქნება წლიური აუდიტორულ ფინანსურ უწყისებში;

გ.ე) ბანკს უნდა გააჩნდეს შიდა ანგარიშგების და მართვის საინფორმაციო სისტემა, რომელიც უზრუნველყოფს საკმარისი ინფორმაციის მიწოდებას ბანკის ოპერაციების, ეფექტური საქმიანობისა და რისკების მართვისათვის;

გ.ვ) ბანკს უნდა გააჩნდეს აუცილებელი პერსონალი, ცოდნა, ფიზიკური და სხვა რესურსები, რათა განახორციელოს თავისი ბიზნეს-გეგმა და მართოს თავისი ოპერაციები;

გ.ზ) უნდა გააჩნდეს სათანადო სასესხო პორტფელის მონიტორინგის/ ანგარიშგების და ინფორმაციული სისტემები.

დ) სხვა კრიტერიუმები:

დ.ა) ბანკს უნდა გააჩნდეს აუცილებელი პერსონალი, ცოდნა, ფიზიკური და სხვა რესურსები, რათა განახორციელოს პროექტის საკრედიტო ხაზის მართვა; ან უნდა გააჩნდეს ნათელი გეგმა გააძლიეროს თავისი პოტენციალის ეს ელემენტები, და გამოყოს შესაბამისი პერსონალი პროექტის ფარგლებში ქვესესხების ოპერაციათა კოორდინაციისა და საერთო მონიტორინგის საწარმოებლად;

დ.ბ) ბანკს უნდა გააჩნდეს სათანადო უნარი გარემოზე ზემოქმედების ანალიზის და გარემოს მონიტორინგის საწარმოებლად ან სათანადო გეგმა აღნიშნული შესაძლებლობის დანერგვაზე;

დ.გ) ბანკი თანახმა უნდა იყოს მიაწოდოს პროექტის განხორციელებელ ჯგუფს სტანდარტული ფორმით და სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციების მოთხოვნების შესაბამისად, პერიოდული ინფორმაცია პროექტის განხორციელების შესახებ.

ე) პროექტში დაშვება. ყოველ კომერციულ ბანკს, რომელიც დააკმაყოფილებს პროექტში მონაწილეობისთვის დადგენილ ზემოთ აღნიშნულ კრიტერიუმებს, გაეგზავნება ამ ფაქტის ოფიციალური დამადასტურებელი წერილი, რის შემდგომ საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსთან ხელმოწერილი იქნება „მეორად სესხზე ხელშეკრულება“.

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2011 წლის 26 აპრილის ერთობლივი ბრძანება №251- №2-64, ვებგვერდი, 27.04.2011 წ.

მუხლი 5. მეორად სესხზე ხელშეკრულების ძირითადი ვადები და პირობები

1. მეორადი სესხის ძირითადი თანხის გადახდა მონაწილე კომერციულ ბანკს დაეკისრება აშშ დოლარში და გაუტოლდება მონაწილე კომერციული ბანკის მიერ საკრედიტო ხაზიდან გახარჯულ საერთო თანხას, ამ მუხლის მე-11 პუნქტში მოცემული ინსტრუქციების თანახმად.

2. მონაწილე კომერციული ბანკისათვის აშშ დოლარებში გამოხატული მეორადი სესხის ძირითადი თანხის დაფარვის ვადა შეადგენს 10 (ათი) წელს. მეორადი სესხის ძირითადი თანხის დაფარვა განხორციელდება თანაბარი გადახდებით, დაწყებული მე-4 წლის ბოლოდან შემდგომი 6 წლის განმავლობაში. მეორადი სესხის დაფარვა განხორციელდება მიღებული თანხის მთლიანი ოდენობით, სესხის კლებად ნაშთზე დარიცხულ საპროცენტო სარგებელთან ერთად.

3. მეორადი სესხის გამოტანილ თუ დაუბრუნებელ ძირითად თანხაზე პროცენტის დარიცხვა განხორციელდება ცვალებადი (მცოცავი) საპროცენტო განაკვეთის მიხედვით შემდეგის საფუძველზე:

მეორადი სესხის აშშ დოლარში დენომინირებული საპროცენტო სარგებლის გადახდა მოხდება მცოცავი განაკვეთის მიხედვით, რომელიც დაკორექტირდება 6 თვეში ერთხელ 6-თვიანი LIBOR-ის მიხედვით, რასაც დაემატება 2.0 % (ორი საპროცენტო პუნქტი). აშშ დოლარში დენომინირებული მეორადი სესხზე საპროცენტო განაკვეთი დაკორექტირდება 6 თვეში ერთხელ 1 თებერვალს და 1 აგვისტოს შესაბამისი რეტროაქტიული ნახევარწლიანი პერიოდის (6-თვიანი LIBOR-ის მიხედვით) საშუალო მაჩვენებლის საფუძველზე. თებერვლის კორექტირებისთვის ივლის-დეკემბრის რეტროაქტიული ნახევარწლიანი პერიოდი (6-თვიანი LIBOR-ის მიხედვით) უნდა იყოს გამოყენებული. აგვისტოს კორექტირებისთვის კი 6-თვიანი LIBOR-ის მიხედვით იანვარ-ივნისის საშუალო რეტროაქტიული ნახევარწლიანი პერიოდი უნდა იყოს გამოყენებული.

4. საპროცენტო სარგებელი:

ა) დარიცხული იქნება საპროცენტო პერიოდის პირველი დღიდან და მოიცავს პირველ დღეს, მაგრამ მასში არ შევა აღნიშნული პერიოდის ბოლო დღე (ანუ 1 აგვისტო – 31 იანვარი და 1 თებერვალი – 31 ივლისი);

ბ) გაანგარიშებულ იქნება ფაქტობრივად გასული დღეების მიხედვით 365-დღიან წელიწადზე.

5. პროექტების საკოორდინაციო ცენტრი (PCC)/პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი (PIU) დაუყოვნებლივ აცნობებს მონაწილე კომერციულ ბანკს საპროცენტო სარგებლის კორექტირების შესახებ, მაგრამ არა უგვიანეს 15 დღისა საპროცენტო სარგებლის კორექტირებამდე.

6. პროექტის ფარგლებში დაფინანსებულ ყველა ქვესესხთან დაკავშირებულ საკრედიტო რისკს მონაწილე კომერციული ბანკი სრულად იღებს თავის თავზე.

7. მეორადი სესხის მაქსიმალური მოცულობა მონაწილე კომერციული ბანკებისათვის. ნებისმიერი მონაწილე კომერციული ბანკისთვის მეორად სესხზე ხელშეკრულების ხელმოწერის დღიდან პირველი ექვსი თვის განმავლობაში საკრედიტო ხაზის საწყისი ლიმიტის მაქსიმალური ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს 1.0 მილიონ აშშ დოლარის ეკვივალენტს. პირველი ექვსი თვის შემდეგ მონაწილე კომერციული ბანკის მიერ საწყისი თანხის არასრულად გამოყენების შემთხვევაში, გამოუყენებელი თანხა ხელმისაწვდომი იქნება მონაწილე კომერციული ბანკებისათვის.

8. თითოეული მონაწილე კომერციული ბანკის მიერ ათვისებული მეორადი სესხის მაქსიმალური კუმულატიური თანხა არ უნდა აღემატებოდეს მონაწილე კომერციული ბანკის სახედამხედველო კაპიტალის 25%-ს. იმ პირობების გათვალისწინებით, რომ მონაწილე კომერციულ ბანკში განთავსებულ მსოფლიო ბანკის პროექტებთან ან თანადაფინანსების პროექტებთან დაკავშირებული საქართველოს მთავრობის ფონდების მაქსიმალური ნაერთი ჯამი (ნაშთი) არ უნდა აღემატებოდეს მონაწილე კომერციული ბანკის საერთო ვალდებულებების (სააქციო კაპიტალის გამოკლებით) 25%-ს და სააქციო კაპიტალის 100%-ს.

9. პროექტის რესურსის ბრუნვა. ქვემსესხებლების მიერ მონაწილე კომერციული ბანკისათვის გადახდილი ქვესესხების დასაფარავად ძირითადი თანხების ნებისმიერი ოდენობა, რომელიც დაუყოვნებლივ არ ექვემდებარება გადახდას ფინანსთა სამინისტროსათვის მეორადი სესხის დაფარვის მიზნით, მონაწილე კომერციული ბანკის მიერ აღირიცხება ცალკე საბრუნავ ანგარიშზე ფულადი სახსრების სახით. აღნიშნულ საბრუნავ ანგარიშზე აკუმულირებული სახსრები მონაწილე კომერციული ბანკის მიერ გამოყენებული უნდა იყოს იმ დამატებითი ქვეპროექტების დასაფინანსებლად, რომლებიც გამიზნულია პროექტის წინაშე დასახული ამოცანების მისაღწევად და აკმაყოფილებს მეორად სესხზე ხელშეკრულებასა და სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციებით განსაზღვრულ ვადებს, პირობებსა და მონაწილეობის კრიტერიუმებს. ამასთანავე, მონაწილე კომერციული ბანკის საბრუნავ ანგარიშზე აკუმულირებული ნაშთი არ უნდა აღემატებოდეს მონაწილე კომერციული ბანკის მიერ პროექტის ფარგლებში გაცემული ქვესესხების საშუალო თანხის ოდენობასა და 250,000 აშშ დოლარს შორის უმცირესს. თუ მონაწილე კომერციული ბანკის საბრუნავ ანგარიშზე რიცხული ნაშთი აღემატება ზემოაღნიშნულ თანხას და არ გამოიყენება

კომერციული ბანკის მიერ ექვსი თვის განმავლობაში, კომერციული ბანკი ვალდებულია საბრუნავ ანგარიშზე რიცხული მეორადი სესხის გამოუყენებელი თანხის ნაშთი სრულად გადარიცხოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ გახსნილ პროექტის საბრუნავი ფონდის ანგარიშზე ექვსთვიანი პერიოდის გასვლიდან ხუთი სამუშაო დღის განმავლობაში. პროექტის საბრუნავი ფონდის ანგარიშზე აკუმულირებული თანხები კვლავ გამოიყენება პროექტში უფლებამოსილი მონაწილე კომერციული ბანკებისათვის მეორადი სესხების დასაფინანსებლად. მონაწილე კომერციული ბანკების მიერ საბრუნავი ანგარიშის გამოყენების სტატუსი შემოწმდება პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის მიერ ყოველი თვის ბოლოს.

10. მონაწილე კომერციული ბანკების თანადაფინანსება. მონაწილე კომერციულ ბანკს მოეთხოვება ქვეპროექტის საერთო ღირებულების არანაკლებ 10%-ით თანადაფინანსება საკუთარი სახსრებიდან პროექტის განხორციელების პირველი 12 თვის განმავლობაში და არანაკლებ 20%-ით – პროექტის განხორციელების მეორე წლის განმავლობაში და შემდგომ.

11. მსესხებლის მიერ თითოეულ მონაწილე კომერციულ ბანკზე გაცემული საკრედიტო ხაზის სახსრების საერთო მოცულობის მინიმუმ 90% უნდა გამოიყენებოდეს საინვესტიციო საქმიანობების დასაფინანსებლად, ხოლო მაქსიმუმ 10% კი – საბრუნავი კაპიტალის დასაფინანსებლად.

12. მეორად სესხზე განაცხადები და საკრედიტო ხაზიდან თანხების გახარჯვა. პერიოდულად, როგორც ეს დადგენილია სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციებში, განსაზღვრულია მეორად სესხზე ხელშეკრულებაში და შეთანხმებულია მონაწილე კომერციულ ბანკსა და პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფს შორის, მონაწილე კომერციულმა ბანკმა უნდა მოამზადოს განაცხადი საკრედიტო ხაზიდან თანხების გახარჯვაზე. აღნიშნულ განაცხადთან ერთად აუცილებელია შემდეგი პროცედურების გატარება და ინფორმაციის მიწოდება:

ა) ყოველ ქვესესხზე უნდა მომზადდეს ცალკე განაცხადი კრედიტის გამოყოფის თაობაზე;

ბ) კრედიტის გამოყოფის თაობაზე პირველად განაცხადს თან უნდა ახლდეს ქვეპროექტის შესახებ ინფორმაციული ცხრილები (დანართი 1-ის მიხედვით), სადაც მითითებული იქნება ქვემსესხებლის დასახელება და მისამართი, ქვემსესხებლის საქმიანობის სფერო, მოთხოვნილი სესხის ოდენობა, სესხის გამოყენება, წინადადების საერთო ღირებულება და დაფინანსების მეთოდი (მონაწილე კომერციული ბანკის და ქვემსესხებლის თანამონაწილეობისა და ნებისმიერი გრანტის სახსრების გამოყენების მითითებით), პროექტის განხორციელების პერიოდი, სესხის შეფასების ანგარიშის ასლი თანდართული შესაბამისი ფინანსური გათვლებით და პროგნოზებით, ქვესესხის პირობები (გადახდის პერიოდი, შეღავათიანი პერიოდი, საპროცენტო განაკვეთის, საკომისიოების მითითებით), და ქვეპროექტის გარემოზე ზემოქმედების შეფასება სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციების მიხედვით;

გ) კრედიტის გამოყოფის თაობაზე განაცხადისა და თანმხლები დოკუმენტაციის მიღებისას, პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის მიერ დაუყონებლივ შემოწმებულ უნდა იქნეს განაცხადი და თანდართული დოკუმენტაცია, თუ რამდენად შეესაბამება იგი პროექტის სახელმძღვანელოს;

დ) იმ შემთხვევაში, თუ წარდგენილი განაცხადი აკმაყოფილებს სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციების მოთხოვნებს, პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი წერილობითი ფორმით შეატყობინებს მონაწილე კომერციულ ბანკს განაცხადის დამტკიცების შესახებ და უზრუნველყოფს საკრედიტო ხაზის ანგარიშიდან დასაშვები ფონდების 100%-ის გადარიცხვას მონაწილე კომერციული ბანკის ანგარიშზე.

13. ანგარიშსწორების ანგარიშები. მონაწილე კომერციულ ბანკს გახსნილი უნდა ჰქონდეს ცალკე ანგარიში საკრედიტო ხაზიდან მიღებული მეორადი სესხისათვის და აგრეთვე ცალკეული ქვესესხების ანგარიშები მეორად სესხზე ხელშეკრულების ფარგლებში დაფინანსებული თითოეული ქვეპროექტისათვის.

14. ყოველი მონაწილე კომერციული ბანკი პროექტების საკოორდინაციო ცენტრთან (PCC)/პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფთან (PIU) სამუშაოდ და შესაბამისი ტრანზაქციების საწარმოებლად დანიშნავს უფლებამოსილ წარმომადგენელს.

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2011 წლის 26 აპრილის ერთობლივი ბრძანება №251- №2-64, ვებგვერდი, 27.04.2011 წ.

თავი II¹. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულებები

მუხლი 5¹. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულებების პროექტში მონაწილეობის კრიტერიუმები და სტანდარტები

პროექტში მონაწილეობის მისაღებად არასაბანკო ფინანსური დაწესებულებები ყოველთვის უნდა აკმაყოფილებდნენ შემდეგ კრიტერიუმებსა და სტანდარტებს, კერძოდ:

ა) ზოგადი კრიტერიუმები:

ა.ა) არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება რეგისტრირებული უნდა იყოს საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად;

ა.ბ) მისი ფინანსური ანგარიშგება უნდა გადიოდეს ყოველწლიურ აუდიტორულ შემოწმებას აუდიტის საერთაშორისო სტანდარტების და საერთაშორისო ფინანსური ანგარიშგების სტანდარტების შესაბამისად პროექტების საკოორდინაციო ცენტრისათვის (PCC)/პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფისათვის (PIU) მისაღები აუდიტორების მიერ და არ უნდა ჰქონდეს არსებითი შენიშვნა აუდიტორების მიერ მინიმუმ წინა ერთი წლის განმავლობაში. დამოუკიდებელი აუდიტორი აუნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ კრიტერიუმებს: უნდა იყოს სათანადოდ შექმნილი და კარგი რეპუტაციის მქონე, აუცილებელია ფინანსური დაწესებულების აუდიტორული შემოწმების გამოცდილების არსებობა, იყენებდეს ზოგადად მისაღები აუდიტორული სტანდარტების ანუ საერთაშორისო აუდიტორული სტანდარტების შესაბამის პროცედურებსა და მეთოდებს, უნდა ჰქონდეს ხარისხის გარანტირების სათანადო მექანიზმები და ჰყავდეს სათანადო პროფესიული კვალიფიკაციისა და გამოცდილების მქონე აუდიტორები;

ა.გ) უნდა ჰქონდეს აშკარად გამოხატული ვალდებულება, რომ ემსახუროს მათ, ვისაც ნაკლებად მიუწვდება ხელი საბანკო-საკრედიტო მომსახურებაზე, როგორც ეს მის წესდებასა და ბიზნეს გეგმაშია მოცემული და როგორც ეს მის საქმიანობაში ხორციელდება;

ა.დ) ჰყავდეს საჭირო შტატი, გააჩნდეს სათანადო ცოდნა, ფიზიკური და სხვა რესურსები სიცოცხლისუნარიანი მუშაობისა და დადგენილი მიზნების დასაკმაყოფილებლად;

ა.ე) ჰქონდეს მინიმუმ 3 წლის მუშაობის გამოცდილება და მისი საერთო აქტივები უნდა უდრიდეს მინიმუმ 1,000,000 აშშ დოლარის ეკვივალენტურ თანხას საქართველოს ეროვნულ ვალუტაში.

ბ) ფინანსური კრიტერიუმები:

ბ.ა) ყოველთვის აკმაყოფილებდეს აქტივების ხარისხის იმ მაჩვენებლებს, რომლებიც დამოუკიდებლად არის ჩამოყალიბებული CGAP სახელმძღვა-ნელოში. კერძოდ:

ბ.ა.ა) ჰქონდეს 30, 60 და 90 დღით ვადაგადაცილებული სესხების და შეცვლილი გრაფიკის მქონე სესხების კლასიფიკაციის სისტემა;

ბ.ა.ბ) ჰქონდეს სესხების რისკის ქვეშ მოქცეული პორტფელი 3%-ზე ნაკლები იმ სესხებისათვის, რომლებიც ვადაგადაცილებულია 30 დღეზე მეტით (ანუ ყველა სესხის გადაუხდელი ძირითადი თანხა ერთი ან ორი გადახდით 30 დღის დაგვიანებით, რომელიც დაყოფილია ბრუტო სასესხო პორტფელის მიხედვით);

ბ.ა.გ.) აწარმოებდეს სესხის დანაკარგების სარეზერვო ფონდს, რომელიც შეესაბამება გაანგარიშებულ სამომავლო დანაკარგებს და ახორციელებდეს თანხების ჩამოწერას საერთაშორისო სანიმუშო პრაქტიკის ან საქართველოს ეროვნული ბანკის დებულებების შესაბამისად, მათი გამოქვეყნების შემთხვევაში.

ბ.ბ) გააჩნდეს სესხის დაფარვის მიმდინარე კოეფიციენტი, რომელიც 95%-ს აღემატება მეორად სესხზე ხელშეკრულების გაფორმების მომენტში და მის შემდეგ;

ბ.ბ.ა) ჰქონდეს დადებითი წმინდა მოგება მიმდინარე და წინა ორი წლის განმავლობაში გარე აუდიტის მიერ დადასტურებული ფინანსური ანგარიშგების საფუძველზე და CGAP სახელმძღვანელოს შესაბამისად;

ბ.ბ.ბ) ჰქონდეს დადებითი ამონაგები იმ აქტივებზე, რომლებიც დაკორექტირდა ინფლაციისა და გრანტების მიხედვით და გადაანგარიშდა CGAP სახელმძღვა-ნელოს მიხედვით;

ბ.ბ.გ) არ ჰქონდეს დავალიანებები და შეუსრულებელი ვალდებულებები ნებისმიერ სესხზე ან სხვა სახის კრედიტზე, რომელიც აღებულია ნებისმიერი შიდა თუ საერთაშორისო კომერციული ან განვითარების დაწესებულებიდან და/ან არ ჰქონდეს მიმდინარე სესხის რესტრუქტურირაცია, რომელიც გამოწვეულია უარყოფითი ფინანსური სიტუაციით;

ბ.ბ.დ) წლიური აუდიტორულად შემოწმებული ფინანსური ანგარიშგების თანახმად, არ ჰქონდეს საპროცენტო განაკვეთის მაღალი რისკი და ფლობდეს უცხოური ვალუტის გაცვლითი კურსის რისკის მართვის რაციონალურ მექანიზმებს.

გ) მართვის სტანდარტები:

გ.ა) ჰყავდეს სამეთვალყურეო საბჭო, რომელიც პასუხისმგებელია არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების საერთო სტრატეგიის განსაზღვრაზე და მისი მუშაობის სათანადო ზედამხედველობის უზრუნველყოფაზე, იკრიბება რეგულარულად და აწარმოებს ყველა შეხვედრის და გადაწყვეტილების შესაბამის ოქმს;

გ.ბ) ჰქონდეს საფუძვლიანი ბიზნეს-გეგმა და სათანადო, კარგად დოკუმენტირებული ბიუჯეტი და ბიუჯეტის კონტროლის პროცედურები;

გ.გ) ჰქონდეს საფუძვლიანი, კარგად დოკუმენტირებული სესხების გაცემის პოლიტიკა და პროცედურები;

გ.დ) ჰქონდეს დამაკმაყოფილებელი, კარგად დოკუმენტირებული შიდა კონტროლისა და აუდიტის პროცედურები, რომლებიც დამოწმებულია გარე აუდიტორის მიერ;

გ.ე) ჰქონდეს კარგად დოკუმენტირებული შიდა ანგარიშგებისა და მართვის საინფორმაციო სისტემა, რომელსაც შეუძლია საკმარისი ინფორმაციის მიწოდება, რაც აუცილებელია დაწესებულების საქმიანობის, სამუშაოთა მიმდინარეობისა და რისკების მართვისათვის, რაც ასევე მოიცავს მინიმუმ ყოველთვიურ ინფორმაციას საერთო სასესხო პორტფელზე და პორტფელის კლასიფიკაციაზე.

დ) სხვა სტანდარტები:

დ.ა) ჰქონდეს სოფლის მეურნეობის, აგროგადამუშავების ან აგრობიზნესთან დაკავშირებული სხვა საქმიანობისთვის სესხების გაცემის მინიმუმ 1-წლიანი წარმატებული გამოცდილება და გეგმავდეს აღნიშნული საქმიანობის გაფართოებას თავისი ფართო სტრატეგიული მიზნების შესაბამისად;

დ.ბ) რეგიონებში ჰქონდეს მომსახურების ფილიალების ადეკვატური ქსელი ან უახლოეს მომავალში აპირებდეს გაფართოებას რეგიონებში;

დ.გ) ჰყავდეს საჭირო შტატი, ჰქონდეს სათანადო ცოდნა, ფიზიკური და სხვა რესურსები, რაც საჭიროა პროექტით გათვალისწინებული საკრედიტო ხაზის განსახორციელებლად ან მომზადებული ჰქონდეს სამომავლო გეგმა აღნიშნული სტანდარტების გასაძლიერებლად და, გარდა ამისა, გამოყოფილი ჰყავდეს თანამშრომლები ქვესესხის ოპერაციების კოორდინაციისა და მონიტორინგისთვის.

ე) პროექტში დაშვება. ყოველ არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებას, რომელიც დააკმაყოფილებს პროექტში მონაწილეობისათვის დადგენილ ზემოაღნიშნულ კრიტერიუმებს, პროექტების საკოორდინაციო ცენტრის მიერ გაეგზავნება ამ ფაქტის ოფიციალური დამადასტურებელი წერილი, რის შემდგომ საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსთან ხელმოწერილი იქნება მეორად სესხზე ხელშეკრულება.

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

მუხლი 5². მეორად სესხზე ხელშეკრულების ძირითადი პირობები

1. მეორადი სესხის ძირითადი თანხა, რომელიც უნდა დაფაროს არასაბანკო ფინანსურმა დაწესებულებამ იქნება მის მიერ ათვისებული თანხის საერთო ოდენობის ეკვივალენტი აშშ დოლარში, ლარში ან ევროში (საჭიროების მიხედვით) ანუ საკრედიტო ხაზის შესაბამის ვალუტაში სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციების შესაბამისად.

2. მეორადი სესხის თითოეული გადარიცხვის ძირითადი თანხის დაფარვა არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების მიერ განხორციელდება 10 წლის განმავლობაში თანაბარი, 6-თვიანი შენატანებით 2-წლიანი საშელავათო პერიოდის შემდეგ. გადახდა განხორციელდება მიღებული მთლიანი ოდენობის სესხის კლებად ნაშთზე დარიცხულ საპროცენტო განაკვეთთან ერთად.

3. მეორადი სესხის გამოტანილ თუ დაუბრუნებელ ძირითად თანხაზე პროცენტის დარიცხვა განხორციელდება ცვალებადი (მცოცავი) საპროცენტო განაკვეთის მიხედვით შემდეგის საფუძველზე:

ა) მეორადი სესხის აშშ დოლარებში ან ევროებში დენომინირებული საპროცენტო სარგებლის გადახდა მოხდება მცოცავი განაკვეთის მიხედვით, რომელიც კორექტირდება 6 თვეში ერთხელ 6-თვიანი LIBOR-ის მიხედვით, რასაც დაემატება 2.0% (ორი საპროცენტო პუნქტი). აშშ დოლარსა და ევროებში დენომინირებული მეორად სესხზე საპროცენტო განაკვეთი უნდა დაკორექტირდეს 6 თვეში ერთხელ 1 თებერვალს და 1 აგვისტოს შესაბამისი რეტროაქტიური ნახევარწლიანი პერიოდის (6-თვიანი LIBOR-ის მიხედვით) საშუალო მაჩვენებლის საფუძველზე. თებერვლის კორექტირებისთვის ივლის-დეკემბრის რეტროაქტიური ნახევარწლიანი პერიოდი (6-თვიანი LIBOR-ის მიხედვით) უნდა იყოს გამოყენებული. აგვისტოს კორექტირებისთვის კი – 6-თვიანი LIBOR-ის მიხედვით იანვარ-ივნისის საშუალო რეტროაქტიური ნახევარწლიანი პერიოდი უნდა იყოს გამოყენებული.

ბ) ლარებში დაფიქსირებულ მეორად სესხზე საპროცენტო სარგებლის დარიცხვა განხორციელდება მცოცავი განაკვეთით, რომელიც კორექტირებულ იქნება 6 თვეში ერთხელ შიდა ინფლაციის საფუძველზე, რასაც დაემატება 2.5%. ლარებში დაფიქსირებული მეორადი სესხების საპროცენტო სარგებელი კორექტირებულ იქნება 6 თვეში ერთხელ 1 თებერვალს და 1 აგვისტოს ფაქტობრივი და დაგეგმილი ინფლაციის მიხედვით, მაგ., თებერვლის კორექტირებისთვის ეს იქნება წინა წლის ივლის-დეკემბრის საშუალო ფაქტობრივი წლიური ინფლაციის ნახევარს დამატებული მიმდინარე წლის იანვარ-ივნისის გეგმის ნახევარი, და აგვისტოს კორექტირებისთვის კი – მიმდინარე წლის იანვარ-ივნისის საშუალო ფაქტობრივ წლიურ ინფლაციის ნახევარს დამატებული ივნის-დეკემბრის დაგეგმილი ინფლაციის ნახევარი.

4. საპროცენტო სარგებელი:

ა) დარიცხული იქნება საპროცენტო პერიოდის პირველი დღიდან და მოიცავს პირველ დღეს, მაგრამ მასში არ შევა აღნიშნული პერიოდის ბოლო დღე (ანუ 1 აგვისტო – 31 იანვარი და 1 თებერვალი – 31 ივლისი) და

ბ) გაანგარიშებულ იქნება ფაქტობრივად გასული დღეების მიხედვით 365-დღიან წელიწადზე.

5. პროექტების საკოორდინაციო ცენტრი (PCC)/პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი (PIU) დაუყოვნებლივ აცნობებს არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებას საპროცენტო სარგებლის კორექტირების შესახებ, მაგრამ არა უგვიანეს 15 დღისა საპროცენტო სარგებლის კორექტირებამდე.

6. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება მეორადი სესხის პროცენტს გადაუხდის ფინანსთა სამინისტროს 6 თვეში ერთხელ, 1 თებერვალს და 1 აგვისტოს.

7. პროექტის ფარგლებში დაფინანსებულ ქვესესხებთან დაკავშირებულ საკრედიტო რისკს არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება სრულად აიღებს საკუთარ თავზე.

8. მეორადი სესხის ათვისებული და დაუბრუნებელი სახსრების საერთო ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების წმინდა კაპიტალის 70%-ს.

9. პროექტის ფარგლებში გახსნილ ქვესესხის ანგარიშზე ქვემსესხებლის მიერ გადახდილი ძირითადი თანხის ნებისმიერი ოდენობა, რომელიც დაუყოვნებლივ არ ექვემდებარება გადახდას ფინანსთა სამინისტროსთვის მეორადი სესხის დაფარვის მიზნით, არასაბანკო ფინანსური

დაწესებულების მიერ აღირიცხება ცალკე საბრუნავ ანგარიშებზე (ცალკე ანგარიში თითოეული ვალუტისთვის) ფულადი სახსრების სახით. აღნიშნულ საბრუნავ ანგარიშზე აკუმულირებული სახსრები არასაბანკო ფინანსურმა დაწესებულებამ უნდა გამოიყენოს დამატებითი ქვეპროექტების დასაფინანსებლად და აკმაყოფილებდეს მეორად სესხზე ხელშეკრულებასა და სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციებით განსაზღვრულ ვადებს, პირობებსა და მონაწილეობის კრიტერიუმებს. თუ არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულების საბრუნავ ანგარიშზე არსებული ნაშთი 50,000 აშშ დოლარის ეკვივალენტურ თანხას აღემატება და არ გამოიყენება მომდევნო 8 თვის განმავლობაში, არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება ვალდებულია საბრუნავ ანგარიშზე რიცხული მეორადი სესხის გამოუყენებელი თანხის ნაშთი სრულად გადარიცხოს პროექტის საბრუნავი ფონდის ანგარიშზე 8-თვიანი პერიოდის გასვლიდან ხუთი სამუშაო დღის განმავლობაში. პროექტის საბრუნავი ფონდის ანგარიშზე აკუმულირებული თანხები კვლავ გამოიყენება პროექტში უფლებამოსილი დაწესებულებებისთვის მეორადი სესხების დასაფინანსებლად. არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულების მიერ საბრუნავი ანგარიშის გამოყენების მდგომარეობა შემოწმდება პროექტების საკოორდინაციო ცენტრის (PCC)/პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის (PIU) მიერ ყოველი კვარტალის ბოლოს.

10. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება პერიოდულად მოამზადებს განაცხადს თანხის მოთხოვნაზე, რაც გახდება საფუძველი საკრედიტო ხაზიდან სახსრების ათვისებისა. ამ დროს გამოიყენება შემდეგი პროცედურები და ინფორმაცია:

ა) სასესხო ტრანშის გადარიცხვა არასაბანკო ფინანსური დაწესებულებისთვის. ფინანსთა სამინისტროსა და არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებას შორის მეორადი სასესხო ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგ არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება პროექტების საკოორდინაციო ცენტრს (PCC)/პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფს (PIU) მორიგი ტრანშის მისაღებად წარუდგენს გადარიცხვის განაცხადს და სასესხო დაბანდებების საპროგნოზო მონაცემებს რეგიონების მიხედვით, სესხების სავარაუდო რაოდენობის, მიზნობრიობისა და სავარაუდო ჯამური სასესხო თანხების მითითებით დანართ №10-ში მოცემული ფორმის მიხედვით. ყოველი მონაწილე არასაბანკო ფინანსური დაწესებულებისათვის პირველი ტრანშის მოცულობა არ უნდა აღემატებოდეს 300 000 აშშ დოლარს, ხოლო ყოველი მომდევნო ტრანშის მოცულობა კი – 500 000 აშშ დოლარს. ასევე, თითოეული ტრანშის ათვისების ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 3 კალენდარულ თვეს ტრანშის მიღებიდან. პროექტების საკოორდინაციო ცენტრი (PCC) /პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი (PIU) სასესხო დაბანდებების საპროგნოზო მონაცემების სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციების კრიტერიუმებთან შესაბამისობის შემოწმების შემდეგ თანხას გადაურიცხავს არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებას;

ბ) ყოველი ტრანშის გადარიცხვის შემდეგ არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება მოამზადებს ხარჯების უწყისს დანართში №6 მოცემული ფორმის მიხედვით, სადაც დასაბუთებული იქნება წინა გადარიცხვით მიღებული სახსრების გამოყენება ახალი სახსრებით შევსების მიღებამდე;

გ) პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი (PIU) განიხილავს მოთხოვნებს გადარიცხვის შესახებ მათ შესაბამისობაზე ქვეპროექტების მონაწილეობის კრიტერიუმებთან და დამტკიცებს/გადარიცხავს ან უარყოფს მათ სამი სამუშაო დღის განმავლობაში. საჭიროების შემთხვევაში (PIU)/(PCC) მოითხოვს დამატებითი ინფორმაციის წარმოდგენას. პროექტების საკოორდინაციო ცენტრი (PCC)/პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი (PIU) წერილობით აცნობებს არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებას მისი განაცხადის დამტკიცების ან უარყოფის შესახებ.

11. არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებას გასხნილი უნდა ჰქონდეს ცალკე ანგარიში საკრედიტო ხაზიდან მიღებული მეორადი სესხისთვის და აგრეთვე ცალკეული ქვესესხების ანგარიშები – მეორად სესხზე ხელშეკრულების ფარგლებში დაფინანსებული თითოეული ქვეპროექტისთვის.

12. თითოეული არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება (PCC)/(PIU)-სთან სამუშაოდ და შესაბამისი ტრანზაქციების საწარმოებლად დანიშნავს შესაბამის უფლებამოსილ წარმომადგენელს.

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2009 წლის 5 ოქტომბრის ერთობლივი ბრძანება №664-№2-204-სსმIII, №121, 06.10.2009წ.; მუხ.1396

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2011 წლის 26 აპრილის ერთობლივი ბრძანება №251- №2-64, ვებგვერდი, 27.04.2011 წ.

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2011 წლის 11 აგვისტოს ერთობლივი ბრძანება №436 - №2-136, ვებგვერდი, 16.08.2011 წ.

თავი III. პროექტში მონაწილეობის კრიტერიუმები, ქვესესხების დამტკიცების პროცედურები, ძირითადი ვადები და პირობები.

მუხლი 6. საკრედიტო ხაზი კომერციულ ბანკებზე.

1. კომერციული ბანკები საინვესტიციო და საბრუნავი კაპიტალით უზრუნველყოფენ მცირე და საშუალო მოცულობის სამეწარმეო ორგანიზაციებსა და კერძო ბიზნესებს, რომლებიც დაკავებულნი არიან სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოებით, გადამამუშავებითა და მარკეტინგით.

2. ქვესესხის მაქსიმალური თანხა. ნებისმიერ მსესხებელზე გაცემული ცალკეული სესხის მაქსიმალური ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს 500,000 აშშ დოლარს, საიდანაც არა უმეტეს 10%-ისა უნდა მოხმარდეს საბრუნავი კაპიტალის დაფინანსებას. ამასთანავე, ცალკეულ ქვემსესხებელზე გაცემული ქვესესხის მაქსიმალური ნაზარდი (კუმულატიური) ჯამი არ უნდა აღემატებოდეს 750,000 აშშ დოლარის ეკვივალენტს და ასევე არ უნდა აჭარბებდეს საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ ერთ მსესხებელზე დაწესებულ ლიმიტებს.

3. ქვესესხის თავისუფალი ლიმიტი და მსოფლიო ბანკის წინასწარი განხილვა და თანხმობა:

ა) კომერციული ბანკების მიერ გაცემული პირველი სამი ქვესესხი, მათი მოცულობის მიუხედავად, ექვემდებარება მსოფლიო ბანკის მიერ წინასწარი განხილვისა და დამტკიცების პროცედურას, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს მონაწილე კომერციული ბანკის მიერ პროექტის ყველა პროცედურის და კრიტერიუმების გაცნობიერება და დაცვა. პირველი სამი ქვესესხისათვის, რომლის დაფინანსება კომერციულ ბანკს მიაჩნია მიზანშეწონილად, განმცხადებლის სასესხო განაცხადის ასლი, ბიზნეს-გეგმა, ბანკის მიერ სესხის შეფასების ყველა დეტალი და სასესხო წინადადება წარედგინება მსოფლიო ბანკის მხრიდან პროექტის ხელმძღვანელს;

ბ) ამასთანავე, შემდგომი ყველა ქვესესხი, რომელიც აღემატება 300,000 აშშ დოლარს ან მის ეკვივალენტს, აგრეთვე დაექვემდებარება მსოფლიო ბანკის პროექტის ხელმძღვანელის მხრიდან წინასწარ განხილვასა და თანხმობას, რაც ასევე შეეხება ნებისმიერ იმ ქვესესხებს, სადაც ნაზარდი (კუმულატიური) ჯამი აღემატება 500,000 აშშ დოლარს;

გ) შემდგომი ყველა ქვესესხი, რომელიც არ აღემატება 300,000 აშშ დოლარს, ან მის ეკვივალენტს, არ დაექვემდებარება მსოფლიო ბანკის მხრიდან წინასწარი განხილვის ან თანხმობის პროცედურებს;

დ) მსოფლიო ბანკის ქვესესხების განხილვასა და დაფინანსებაზე თანხმობის მისაღებად კრიტერიუმები წარმოდგენილია მე-3 დანართში.

4. ქვესესხების ვადები და პირობები – მონაწილე კომერციულ ბანკებს უფლებამოსილება ენიჭებათ დამოუკიდებლად განსაზღვრონ ქვესესხებზე ვადები და პირობები, არსებულ საბაზრო პირობებზე და საუკეთესო კომერციულ პრაქტიკაზე დაყრდნობით. კომერციული ბანკის მიერ ქვემსესხებლისათვის თავიდანვე მიწოდებულ უნდა იქნეს სრული და ზუსტი ინფორმაცია გადასესხების პირობებზე (ყველა საკომისიოების და სხვა გადასახადების და ხარჯების ჩათვლით).

5. პროექტში მონაწილეობის მისაღებად უფლება-მოსილი ბენეფიციარები:

ა) უფლებამოსილი ბენეფიციარების რიცხვში შედიან იურიდიული ან ფიზიკური პირები (ერთობლივი საწარმოები, კოოპერატივები, ამხანაგოებები, ან ნებისმიერი სხვა იურიდიული ან ფიზიკური პირები), რომლებსაც გააჩნიათ ბიზნესგამოცდილება გარკვეულ სფეროში, ან აპირებენ განახორციელონ შესაბამისი საქმიანობა სოფლად;

ბ) ნებისმიერი იურიდიული პირი უნდა წარმოადგენდეს სამეწარმეო (კომერციული) იურიდიულ პირს. საწარმო კრედიტუნარიანი უნდა იყოს, უნდა გააჩნდეს დამაკმაყოფილებელი ფინანსური, ორგანიზაციული და მენეჯმენტის სტრუქტურა, კვალიფიციური პერსონალი; და გააჩნია აუცილებელი ფინანსური და სხვა რესურსები სოფლის განვითარების პროექტის ფარგლებში დაფინანსებული საქმიანობებისა და ინვესტიციების განსახორციელებლად;

გ) ყველა შემოთავაზებულ ქვეპროექტს უნდა ახლდეს გარემოზე ზეგავლენის ანალიზი, შესრულებული „პროექტის საკრედიტო საქმიანობის გარემოს დაცვის მართვის გეგმისა და გარემოს დაცვის ინსტრუქციების“ მიხედვით, რომელიც დაამტკიცებს, რომ მოცემული ქვეპროექტი შეესაბამება გარემოს დაცვის ყველა დებულებას და მას არ ექნება უარყოფითი ზეგავლენა ბუნებაზე;

დ) საწარმოს უნდა გააჩნდეს სათანადო მფლობელობა და კომპეტენტური მენეჯმენტი, რომელსაც გააჩნია საწარმოს მართებული მართვის უნარი.

6. ქვეპროექტების შერჩევისა და შეფასების კრიტერიუმები. მონაწილე კომერციული ბანკის მოვალეობაა გამოავლინოს სავარაუდო ქვემსესხებლები და დაიცვას მეორად სესხზე ხელშეკრულებით და სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციებით დადგენილი კრიტერიუმები და პირობები ქვესესხების დაფინანსებისას. გარდა მე-6 მუხლის მე-3 პუნქტში აღნიშნული გარემოებებისა, პროექტით დასაშვები ინვესტიციისათვის მონაწილე კომერციულ ბანკს სრული ავტონომია ენიჭება ქვესესხების დამტკიცებაში.

7. ქვესესხების გასაცემად განაცხადების შეფასება განხორციელდება შემდეგი ინფორმაციისა და ანალიზის საფუძველზე:

ა) ფინანსური კრიტერიუმები:

ა.ა) რეალური ფინანსური უწყისების არსებობა მოგება-ზარალისა და საბალანსო უწყისების ჩათვლით;

ა.ბ) კრედიტუნარიანობის შეფასება;

ა.გ) გამართული ბიზნესი დადებითი ფულადი სახსრების მიმოქცევით სესხის მომსახურების შემდგომ;

ა.დ) საკუთარი სახსრებიდან შემოთავაზებული ქვეპროექტის ღირებულების მინიმუმ 20%-ის დაფინანსების უნარი;

ა.ე) ქვეპროექტის მოქმედების პერიოდში სესხის მომსახურების კოეფიციენტი უნდა შეადგენდეს არა ნაკლებ 1.3-ს (წლიური დაანგარიშებით), რაც გამოითვლება ქვემსესხებლის მიერ დასაფარი ვალის საერთო ოდენობის საფუძველზე;

ა.ვ) ქვეპროექტის განხორციელების პერიოდში ქვემსესხებლის ვალდებულებების საკუთარ კაპიტალთან თანაფარდობა (ქვესესხის ჩათვლით) არ უნდა აღემატებოდეს 3:1-თან.

ბ) ბიზნეს-გეგმის კრიტერიუმები:

ბ.ა) შესაბამისი ორგანიზაციული და მართვის სტრუქტურა;

ბ.ბ) დასაფინანსებლად შემოთავაზებული ბიზნესის სფეროში ადეკვატური ტექნიკური შესაძლებლობა;

ბ.გ) ტექნიკურად განხორციელებადი წინადადება;

ბ.დ) კომერციულად სიცოცხლისუნარიანი წინადადება (შიდა უკუგების კოეფიციენტი (IRR) მიმდინარე ფასების მიმართ);

ბ.ე) საქმიანობის მასშტაბი (ადგილობრივი მასალების მისაწვდომობა და შემოთავაზებული ბაზრის მოცულობა);

ბ.ვ) დეტალური საინვესტიციო წინადადება (საინვესტიციო სესხის შემთხვევაში);

ბ.ზ) სათანადო სპეციფიკაცია და დიზაინი (საინვესტიციო სესხის შემთხვევაში);

ბ.თ) მიმდინარე ხარჯები (შემღებისდაგვარად დაფუძნებული კვოტებზე) (საინვესტიციო სესხის შემთხვევაში).

გ) ქვეპროექტის შეფასება ასევე უნდა ითვალისწინებდეს წინადადების ტექნიკურ განხორციელებადობას და ადასტურებდეს ქვეპროექტის ფინანსურ და ეკონომიკურ სიცოცხლისუნარიანობას, რომ წინადადება შედგენილია შესაბამისი ჯანმრთელობის,

უსაფრთხოებისა და გარემოს დაცვითი სტანდარტების დაცვით, რაც სრულად შეესაბამება საქართველოს მოქმედ კანონმდებლობას. ქვესესიების შეფასების ფორმა წარმოდგენილია მე-2 დანართში.

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

მუხლი 6¹. საკრედიტო ხაზი არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებებზე

1. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულებები საინვესტიციო და საბრუნავი კაპიტალით უზრუნველ-ყოფენ მცირე და საშუალო ბიზნესში დასაქმებულ ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს, რომლებიც დაკავებულნი არიან სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოებით, გადამამუშავებითა და მარკეტინგით.

2. ერთ მსესხებელზე გაცემული ცალკეული სესხის მაქსიმალური ჯამური ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს 25,000 აშშ დოლარის ეკვივალენტს, ან იმ თანხას, რომელსაც ითვალისწინებს „მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების შესახებ“ საქართველოს კანონი (ძალაში იქნება ის თანხა, რომელიც უფრო ნაკლებია).

3. 15,000 აშშ დოლარზე მეტი ოდენობის სესხები ექვემდებარება წინასწარ განხილვას PCC/PIU-ს მიერ.

4. NBFი-ები დამოუკიდებლად განსაზღვრავენ საკუთარ ვადებსა და პირობებს (საპროცენტო სარგებლის ჩათვლით) ქვესესიებისათვის საბაზრო მდგომარეობის საფუძველზე საუკეთესო კომერციული პრაქტიკის შესაბამისად და ასახავენ მათ მეორად სასესხო ხელშეკრულებებში. საპროცენტო განაკვეთი განსაზღვრული იქნება არასაბანკო ფინანსური დაწესებულებების მიერ ყოველი ცალკეული შემთხვევისთვის რისკების შეფასების, ადმინისტრაციული ხარჯების და სხვა გადასახდელების გათვალისწინებით საფუძველზე. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება განსაზღვრავს გადასახდების საპროცენტო სარგებელს წლიურ საპროცენტო განაკვეთში (მაგალითად, ყველა გადასახ-დელისა და საკომისიოს ჩათვლით) და აცნობებს ქვემსესხებლებს. საპროცენტო სარგებელი არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებას ქვესესიებზე დაერიცხება ქვესესხის დაუბრუნებელი ძირითადი თანხის ნაშთი (კლებადი ნაშთი).

5. ქვემსესხებლის მიერ თანხების გადახდის პერიოდი დაეფუძნება ქვემსესხებლის დაგეგმილ ფულადი სახსრების ბრუნვის პერიოდს.

6. ქვემსესხებლები გადაიხდიან ქვესესხებს (ძირითადი თანხა და პროცენტი) იმ ვალუტაში, რომელშიც ის იქნა დენომინირებული. სესხება ერთ ვალუტაში და გადახდა მეორეში ნებადართული იქნება, თუ არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება თავის თავზე აიღებს ასეთი ტრანზაქციების ვალუტის გაცვლის რისკთან დაკავშირებულ შედეგებს.

7. ნებადართული საქმიანობა მოიცავს შიდა სამეურნეო წარმოებას, დაფასოებას, დახარისხებას, ეფუთვას, სასოფლო-სამეურნეო საქონლის გაყიდვას და/ან სასოფლო-სამეურნეო წარმოების საშუალებების შექმნას და/ან წარმოებას, როგორც ჩვეულებრივ, ასევე მაცივრის ტიპის დასაწყობებას, აგროგადამამუშავებას და აგრობიზნესთან დაკავშირებულ სხვა ღონისძიებებს.

8. უფლებამოსილი ბენეფიციარი – საქართველოს მოქალაქე ან იურიდიული პირი, რომელიც ეწევა საქართველოს კანონმდებლობით ნებადართულ საქმიანობას.

9. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება პასუხისმგებელი იქნება პერსპექტიული ქვემსესხებლების დადგენასა და მათ მიერ ქვესესიების ბენეფიციარების მონაწილეობის კრიტერიუმების დაცვაზე, რომლებიც მოცემულია მეორად სასესხო ხელშეკრულებასა და წინამდებარე ინსტრუქციებში. გარდა ამ მუხლის მე-3 პუნქტში მოცემული შემთხვევებისა, არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებას ექნება სრული დამოუკიდებლობა ნებადართული ინვესტიციების დამტკიცებაზე. არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებას მოეთხოვება ქვემსესხებლების მიერ მომზადებული ქვეპროექტების შეფასება ასეთი სახის დაკრედიტებისა და სესხების მოცულობისათვის მისაღები პროცედურების შესაბამისად.

10. ქვეპროექტი უნდა იყოს ეკონომიკურად, ფინანსურად და ტექნიკურად განხორციელებადი. დაგეგმილი ფულადი სახსრების ბრუნვის საფუძველზე, იგი უნდა ავლენდეს ქვემსესხებლის შესაძლებლობას, კერძოდ, მოემსახუროს ქვესესხს არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებასა და ქვემსესხებელს შორის შეთანხმებული სესხის დაფარვის პირობების შესაბამისად. საჭიროების შემთხვევაში, წარმოდგენილი ქვეპროექტი უნდა ითვალისწინებდეს სათანადო ჯანმრთელობის დაცვის, უსაფრთხოების და გარემოსდაცვით სტანდარტებს საქართველოს ნორმატიული აქტების მოთხოვნების შესაბამისად.

11. ქვემსესხებელი ვალდებულია, გაიღოს თანამონაწილეობა ქვეპროექტის ხარჯების დაფინანსებაში საკუთარი რესურსებიდან ნაღდი ფულის ან ნატურის სახით, რაც უნდა შეადგენდეს ქვეპროექტის მთლიანი ხარჯების მინიმუმ 20%-ს. ქვემსესხებლის მიერ მიღებული გრანტები არ ჩაითვლება თანადაფი-ნანსების თანხაში. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება დაადასტურებს შესაბამისობას აღნიშნულ მოთხოვნასთან.

12. საკრედიტო ხაზიდან თანხების გადარიცხვა განხორციელდება მხოლოდ არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების მიერ ბენეფიციარებზე ქვესესხების გაცემის მიზნით. რეფინანსირების მაქსიმალური დასაშვები ვადაა – 120 დღე. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების მიერ ქვესესხის პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფისადმი (PIU) წარდგენამდე.

13. ქვესესხები ბენეფიციარებისთვის დენომინირებული და გადახდილი იქნება აშშ დოლარში, ლარებში ან ევროებში თითოეული ქვემსესხებლის მიერ არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებასთან ქვესესხის ხელშეკრულების ხელმოწერისას მიღებული გადაწყვეტილების თანახმად.

14. საკრედიტო ხაზიდან არ არის ნებადართული შემდეგი სახის დაფინანსება: ქვემსესხებლის არსებული დავალიანებების რეფინანსირება, აგრეთვე თამბაქოს, თამბაქოს პროდუქციისა და არალეგალური მედიკამენტების წარმოება, გადამუშავება და გაყიდვა.

15. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფს (PIU) წარუდგენს განსახილველად განაცხადს დანართი №2-ით მოცემული ფორმატის თანახმად, რომელიც უნდა მოიცავდეს:

- ა) ბენეფიციარის დახასიათებას;
- ბ) ინფორმაციას ქვეპროექტის შეფასების შესახებ;
- გ) ქვესესხის წარმოდგენილ ვადებსა და პირობებს; და

დ) ნებისმიერ სხვა ინფორმაციას, რომელიც არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების თვალსაზრისით საჭირო იქნება ქვეპროექტის წინადადების განსახილველად. პროექტების საკოორდინაციო ცენტრი (PCC)/პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი (PIU) იტოვებს უფლებას, მოსთხოვოს არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებას დამატებითი ახსნა-განმარტებების წარმოდგენა იმ შემთხვევაში, თუ განაცხადში მოცემული ინფორმაცია არ არის ადეკვატური გადაწყვეტილების მისაღებად.

16. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება თავის საბუღალტრო სისტემაში შეიმუშავებს სათანადო საბუღალტრო კოდებს პროექტის ფარგლებში გაცემული ქვესესხების იდენტიფიცირებისთვის. ქვესესხებისთვის უნდა გამოიყენებოდეს ცალკეული კოდები დენომინირებული ვალუტის მიხედვით. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება აუდირებული ფისკალური წლის დასრულებიდან მინიმუმ 18 თვის განმავლობაში შეინახავს ყველა ჩანაწერს, რომელიც უკავშირდება თითოეულ გაცემულ მეორად სესხსა და ქვესესხს.

17. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების მიერ წარმოებული ანგარიშები და ნებისმიერი დამატებითი დოკუმენტაცია ადეკვატური უნდა იყოს იმისთვის, რომ საფუძველიანი საბუღალტრო საქმიანობის შესაბამისად, ასახოს ოპერაციები, რესურსები და ხარჯები, რომლებიც უკავშირდება პროექტის ფარგლებში განხორციელებულ საკრედიტო ხაზის საქმიანობას.

18. მეორადი სასესხო ხელშეკრულების პირობების შესაბამისად, არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება უზრუნველყოფს, რომ მისი თითოეული ფინანსური წლის ფინანსური ანგარიშგების აუდიტის შემდეგ გარე აუდიტორმა წარმოადგინოს პროექტთან დაკავშირებული ანგარიშებისა და ჩანაწერების აუდიტორული ანგარიში, რომელიც უნდა მოიცავდეს აღნიშნული აუდიტორების

გამოყოფილ დასკვნას იმის შესახებ, რომ აღნიშნული ფინანსური წლის განმავლობაში წარმოდგენილი გახარჯვის უწყისები, მათი მომზადების პროცედურებისა და შიდა კონტროლის მექანიზმების ჩათვლით, საიმედოა საკრედიტო ხაზიდან გახარჯვების წარმოების თვალსაზრისით.

19. ქვეპროექტის შეფასების დროს, არასაბანკო ფინანსურმა დაწესებულებამ უნდა უზრუნველყოს (საჭიროების შემთხვევაში) პროექტის ფარგლებში დაფინანსებული ქვეპროექტების შესაბამისობა საქართველოს კანონმდებლობასთან და სოფლის განვითარების პროექტის დაკრედიტების კომპონენტის გარემოსდაცვით სახელმძღვანელოსთან. ყველა სათანადო დოკუმენტი და ნებართვა უნდა ინახებოდეს არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების მიერ წარმოებულ თითოეული ბენეფიციარის ქვესესხის დოკუმენტაციის ფაილში და ხელმისაწვდომი უნდა იყოს პროექტების საკოორდინაციო ცენტრის (PCC)/პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის (PIU), IDA-ს წარმომადგენლებისა და არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების აუდიტორებისთვის და საჭიროების შემთხვევაში, საქართველოს სოფლის მეურნეობისა და საქართველოს ფინანსთა სამინისტროებისათვის.

20. არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებასა და ბენეფიციარებს შორის გაფორმებული ყველა ქვესესხის ხელშეკრულება, სხვა პირობებთან ერთად, უნდა მოიცავდეს შემდეგ დებულებებს არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების, საქართველოს მთავრობისა და IDA -ს ინტერესების დასაცავად, კერძოდ:

ა) ეფექტურად და სათანადო გულმოდგინებით განახორციელოს ქვეპროექტი აუცილებელი ტექნიკური, ეკონომიკური, ფინანსური, გარემოსდაცვითი და კომერციული გამოცდილების გამოყენებით; აწარმოოს შესაბამისი დოკუმენტაცია და დასახული მიზნის მისაღწევად, საჭიროებისამებრ, უზრუნველყოს შესაბამისი ფონდების, მოწყობილობებისა და სხვა რესურსების დროული გამოყენება;

ბ) დაუშვას არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების უფლებამოსილი წარმომადგენლები, დამოუკიდებლად ან IDA-სა და პროექტების საკოორდინაციო ცენტრის (PCC)/პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის (PIU) წარმომადგენლებთან ერთად ქვეპროექტით გათვალისწინებული ყველა სახის საქმიანობის (საქონელი, ტერიტორია, სამუშაოები, გეგმები და მშენებლობები) და მასთან დაკავშირებული ნებისმიერი შესაბამისი დოკუმენტაციისა და ჩანაწერების შესამოწმებლად;

გ) საჭიროებისას და შესაძლებლობის ფარგლებში, დააზღვიოს შესაბამისი რისკების მიმართ შესაბამის თანხებში, მიღებული ბიზნეს პრაქტიკის გათვალისწინებით. აღნიშნული შეეხება ქვესესხის სახსრებით დაფინანსებული საქონლის შეძენას, ტრანსპორტი-რებასა და გამოყენების ან მონტაჟის ადგილამდე მიწოდებასთან დაკავშირებულ საფრთხეებს; ბენეფიციარისათვის გადახდა (საქონლის შესაკეთებლად ან შესაცვლელად) განხორციელდება მისთვის ხელსაყ-რელ ვალუტაში;

დ) პროექტების საკოორდინაციო ცენტრის (PCC)/პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის (PIU) და, საჭიროების შემთხვევაში, IDA-ს, სოფლის მეურნეობისა და ფინანსთა სამინისტროებს მიაწოდოს მათ მიერ გონივრულობის ფარგლებში ინფორმაცია ქვე-მსესხებლის ადმინისტრაციული, საოპერაციო და ფინანსური მდგომარეობის, ასევე ქვეპროექტის განხორციელებით მიღებული სარგებელის თაობაზე.

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

მუხლი 7. სოფლის განვითარების პროექტის ყველა ქვესესხისა და ქვესესხების ხელშეკრულებებისთვის მისაღები ძირითადი პირობები

1. დაფინანსებისათვის მისაღები საქმიანობები:

ა) პროექტის ფარგლებში დაფინანსებისათვის მისაღები საქმიანობები ითვალისწინებს ყველა იმ ინვესტიციას, რომელიც უზრუნველყოფს სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გაზრდას (სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების, საკვების და საქონლის ხარისხის, წარმოება და/ან ყიდვა/გაყიდვის მოცულობის გაზრდას). პირველადი ფერმერული წარმოების გარდა (მარცვლეული, პირუტყვი,

ხილი, ბოსტნეული, ვენახი და სხვა) ნებადართული საქმიანობები მოიცავს (მაგრამ არ შემოიფარგლება) აგრო-გადამუშავებას; ინვესტირებას დახარისხება, დაკალიბრება და შეფუთვაში; ჩვეულებრივი და მაცივრის პირობებში შენახვას; სასოფლო-სამეურნეო საქონლის მარკეტინგს; სასოფლო-სამეურნეო წარმოებისათვის აუცილებელი მასალების (აგროქიმიკატები, თესვები, მანქანები, ტექნიკა, და სხვა) წარმოებასა და მიწოდებას ან სხვა საქმიანობებს, რომლებიც დაკავშირებულია აგრობიზნესთან, მომსახურების რეკლამირების ჩათვლით. პროექტი უპირატესობას მიანიჭებს სესხების გაცემას უკვე არსებული საქმიანობების დასაფინანსებლად;

ბ) დაფინანსებულმა ქვეპროექტმა უნდა გამოამჟღავნოს პირდაპირი ან არაპირდაპირი ზეგავლენა სოფლად სიღარიბის დაძლევაზე (ე.ი. ცხოვრების დონის გაუმჯობესება სოფლად შემოსავლიანი საქმიანობების წამოწყებისა და დაფინანსების საშუალებით, სასოფლო-სამეურნეო წარმოების, დასაქმების, საშუალო ხელფასის გაზრდა და სხვ.).

2. დაფინანსებისათვის მიუღებელი საქმიანობები. საკრედიტო ხაზიდან დაფინანსებას კომერციული ბანკების მიერ არ დაექვემდებარება შემდეგი საქმიანობები: საცხოვრებელი სახლის მშენებლობა ან შეკეთება, ნებისმიერი არსებული ვალის რეფინანსირება, თამბაქოსა და თამბაქოს პროდუქტების წარმოება, დამუშავება და გასაღება.

3. ქვემსესხებელის თანამონაწილეობა. ქვემსესხებლებს საკუთარი სახსრებიდან მოეთხოვებათ ქვეპროექტის ხარჯების თანადაფინანსების უზრუნველყოფა ნაღდი თანხით ან ნატურით, რაც ქვეპროექტის საერთო ღირებულების 20%-ზე ნაკლებს არ უნდა შეადგენდეს. საწარმოს მიერ მიღებული გრანტები არ ჩაითვლება თანადაფინანსების თანხაში. ამ მოთხოვნის დაკმაყოფილება დამოწმდება მონაწილე ფინანსური დაწესებულების მიერ და შემოწმდება პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის მიერ, რომელიც პასუხისმგებელია მონაწილე ფინანსური ინსტიტუტებისა და საკრედიტო ხაზის ზედამხედველობაზე.

4. ქვესესხების ვალუტის შერჩევა. ქვემსესხებლებზე ქვესესხების გაცემა და მათი დაფარვა იწარმოებს იმ ვალუტაში, როგორც ეს განისაზღვრება ცალკეული ქვემსესხებლის შემთხვევაში მონაწილე ფინანსური დაწესებულების მიერ ქვემსესხებელთან ქვესესხის ხელშეკრულების ხელმოწერის დროს.

5. „ქვესესხის თავისუფალი ლიმიტის“ ზემოთ ქვესესხების დამტკიცების პროცედურები. პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის განსახილველად და IDA-თვის წარსადგენად მონაწილე ფინანსური დაწესებულება წარადგენს შემაჯამებელ ანგარიშს (დანართი №2-ს თანახმად), რომელიც უნდა შეიცავდეს:

ა) ქვემსესხებლის დახასიათებას ფინანსურ ინფორმაციასთან ერთად;

ბ) ინფორმაციას ქვეპროექტის შეფასების შესახებ, საკრედიტო ხაზიდან დასაფინანსებლად წარსადგენი ხარჯების დეტალური აღწერით;

გ) ქვესესხის ვადებსა და პირობებს; და

დ) ნებისმიერ დამატებით ინფორმაციას, რომელსაც მონაწილე ფინანსური დაწესებულება მიიჩნევს საჭიროდ ქვეპროექტზე წარდგენილი წინადადების განსახილველად. პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი და IDA უფლებას იტოვებენ თხოვნით მიმართონ მონაწილე ფინანსურ დაწესებულებას დამატებითი განმარტებებისა და დასაბუთებების წარსადგენად იმ შემთხვევაში, თუ შემაჯამებელ ანგარიშში წარმოდგენილი მასალა არ იქნება საკმარისი გადაწყვეტილების მისაღებად.

6. ქვეპროექტის შესახებ ინფორმაციული ცხრილი. ყოველ დამტკიცებულ ქვეპროექტზე მონაწილე ფინანსური დაწესებულება შეავსებს ქვეპროექტის შესახებ ინფორმაციულ ცხრილს (შევსებული მე-2 დანართში მოცემულ ფორმატის მიხედვით), რომლის ასლი წარედგინება პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფს, საკრედიტო ხაზიდან თანხების გახარჯვის თაობაზე მოთხოვნის წარდგენამდე. აღნიშნული ქვეპროექტის შესახებ მონაცემების ცხრილის ერთი ასლი შენახულ იქნება მონაწილე ფინანსური დაწესებულების მიერ სათავო ოფისში პროექტისათვის განკუთვნილ დოკუმენტაციაში (ფაილში), მეორე ასლი ინახება ქვემსესხებლის საკრედიტო ფაილში

კომერციული ბანკის იმ ფილიალში, რომელიც პასუხისმგებელია ქვესესხის მომსახურებაზე, ხოლო ერთი ასლი კი – პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფში.

7. ანგარიშები და აღრიცხვა. მონაწილე ფინანსურმა დაწესებულებამ საკუთარ საბუღალტრო სისტემაში უნდა შეიმუშაოს შესაბამისი საბუღალტრო კოდები, რითაც მოხდება პროექტის ფარგლებში გაცემული ქვესესხების იდენტიფიკაცია. ქვესესხების ვალუტის შესაბამისად აუცილებელია ცალკეული კოდების გამოყენება. მას შემდეგ, რაც IDA და IFAD მიიღებენ აუდიტორულ ანგარიშს იმ ფისკალური წლისთვის, რომლის პერიოდშიც განხორციელდა სესხის ბოლო გამოტანა საკრედიტო ხაზის ანგარიშიდან, მონაწილე ფინანსურმა დაწესებულებამ სულ მცირე ერთი წლის განმავლობაში ვალდებულია შეინახოს მეორად სესხებსა და ქვესესხებთან დაკავშირებული ყველა ის ჩანაწერები, რომლებიც მონაწილე ფინანსურმა დაწესებულებამ გასცა, ანგარიშების, კონტრაქტების, ბრძანებების, ფაქტურების, ჩეკების, ქვითრების და სხვა დოკუმენტების ჩათვლით, რომლებიც ადასტურებენ ქვესესხის ხარჯებს.

8. აუდიტი. მონაწილე ფინანსური დაწესებულების მიერ წარმოებული ანგარიშები და სხვა დამატებითი ჩანაწერები ადეკვატურად უნდა იყოს წარმოებული აღრიცხვის მიღებული პრინციპების შესაბამისად, პროექტის ფარგლებში საკრედიტო ხაზთან დაკავშირებული ოპერაციების შესახებ სრული ინფორმაციის მისაღებად (ოპერაციები, რესურსები, ხარჯები და სხვა).

9. მეორადი სასესხო ხელშეკრულების ვადებისა და პირობების შესაბამისად, მონაწილე ფინანსურმა დაწესებულებამ უნდა უზრუნველყოს, რომ მისი წლიური ფინანსური აუდიტის დროს გარე აუდიტორებმა ცალკე აუდიტორული ანგარიში წარმოადგინონ პროექტთან დაკავშირებული ანგარიშებისა და დოკუმენტაციის შესახებ.

10. გარემოს დაცვის სტანდარტები. ქვეპროექტის შეფასების დროს მონაწილე ფინანსურმა დაწესებულებამ უნდა უზრუნველყოს, რომ კომერციული ბანკებისათვის დასაფინანსებლად წარმოდგენილი ქვეპროექტები შეესაბამება საქართველოში მოქმედ გარემოს დაცვით კანონმდებლობასა და სტანდარტებს, რაც დადასტურებული იქნება საქართველოს შესაბამისი ადგილობრივი ან ეროვნული ორგანოების მიერ და პროექტის „სოფლის ფინანსური მომსახურების“ კომპონენტის გარემოს დაცვის ინსტრუქციებს. ყოველი შესაბამისი დოკუმენტი და ნებართვა უნდა ინახებოდეს მონაწილე ფინანსური დაწესებულებაში არსებული თითოეული ქვემსესხებელის დოკუმენტაციის ფაილში და ხელმისაწვდომი იყოს პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის, IDA-ის წარმომადგენლებისა და მონაწილე ფინანსური დაწესებულების გარე აუდიტორებისთვის.

11. კომერციული ბანკის, საქართველოს მთავრობის, IDA-ის და IFAD-ის ინტერესების დაცვის მიზნით, კომერციულ ბანკსა და ქვემსესხებლებს შორის გაფორმებული ყველა ქვესესხის ხელშეკრულება სხვა პირობებთან ერთად უნდა ითვალისწინებდეს ქვემოთ მოცემულ პირობებს. ქვემსესხებლებს მოეთხოვება:

ა) სათანადო ძალისხმევითა და ნაყოფიერებით განახორციელონ ქვეპროექტი აუცილებელი ტექნიკური, ეკონომიკური, ფინანსური, გარემოსდაცვითი და კომერციული გამოცდილების გამოყენებით; უზრუნველყოს ადეკვატური დოკუმენტაციის წარმოება და დასახული მიზნის მისაღწევად ფონდებით, მოწყობილობით და სხვა რესურსებით საჭიროებისამებრ სწრაფი უზრუნველყოფა;

ბ) ნება დართოს კომერციული ბანკის უფლებამოსილ წარმომადგენლებს დამოუკიდებლად ან IDA-ს და პროექტის განმახორციელებელი წარმომადგენლებთან ერთად შეამოწმონ ქვეპროექტით გათვალისწინებული საქონელი, ტერიტორია, სამუშაოები, გეგმები და მშენებლობები, მათთან დაკავშირებული ოპერაციები და ნებისმიერი შესაბამისი დოკუმენტაცია და ჩანაწერები;

გ) უზრუნველყოს კომერციული ბანკი და პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი ყველა იმ ინფორმაციით, რომლის მოთხოვნაც მიზანშეწონილია და შეეხება ქვემსესხებელის ადმინისტრაციულ, საოპერაციო და ფინანსურ მდგომარეობას, ასევე ქვეპროექტის განხორციელებით მისაღებ სარგებელს;

დ) მონაწილე ფინანსური დაწესებულება უფლებას იტოვებს შეუწყვიტოს ქვემსესხებელს უფლება ქვემსესხის სახსრების გამოყენებაზე, იმ შემთხვევაში, თუ ეს უკანასკნელი ვერ შეასრულებს მასზე დაკისრებულ ვალდებულებებს მონაწილე ფინანსურ დაწესებულებასთან გაფორმებული ქვემსესხის ხელშეკრულების ფარგლებში.

მუხლი 8. მონაწილე კომერციული ბანკების ანგარიშგების მოთხოვნები, პროექტის მონიტორინგი და ზედამხედველობა

1. პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი პასუხისმგებელია პროექტის საკრედიტო ხაზის განხორციელების ყოველდღიურ ზედამხედველობასა და მონიტორინგზე, იმის უზრუნველსაყოფად, რომ მოაზრებული ბენეფიციარები რეალურად იღებენ დახმარებას. ეს ითვალისწინებს ქვეპროექტებში ვიზიტს და ქვემსესხებლებთან შეხვედრებს, წინასწარ დაგეგმილ დროს და კომერციულ ბანკთან წინასწარი შეთანხმებით.

2. მე-5 მუხლის მე-11 პუნქტის, მე-7 მუხლის მე-6, მე-9 და მე-10 პუნქტების თანახმად, პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფისათვის მიწოდებულ ინფორმაციასთან ერთად, მონაწილე კომერციული ბანკები ვალდებული იქნებიან პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფს წარუდგინონ პერიოდული ანგარიშები გაწეულ საქმიანობაზე შემოთავაზებული ფორმატის მიხედვით. ზემოაღნიშნული საბუღალტრო კოდები, საბალანსო კოდები მინიჭებული მე-7 მუხლის მე-7 პუნქტის თანახმად, მნიშვნელოვნად შეუწყობენ ხელს პროექტის საქმიანობის განხორციელების და სხვა ანგარიშებისათვის და პროექტის ფარგლებში დაფინანსებული სასესხო ოპერაციების მონიტორინგისათვის აუცილებელი ფინანსური ინფორმაციის მომზადებას.

3. მონაწილე კომერციული ბანკებისთვის ანგარიშგება და მათი მონიტორინგი:

მონაწილე კომერციულმა ბანკებმა პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფს უნდა წარუდგინონ შემდეგი ინფორმაცია:

ა) არააუდიტირებული ფინანსური ანგარიშგება PCC/PIU-ს მიერ დადგენილ ელექტრონულ ფორმატში – ყოველი კვარტალის დასრულებიდან არა უგვიანეს 30-ე დღისა;

ბ) აუდიტირებული წლიური ფინანსური უწყისების დამოწმებული ასლები, რომლებიც შემოწმებულია მე-4 მუხლის მოთხოვნების თანახმად და აუდიტორების მიერ მიწოდებული წერილი კომერციული ბანკის მენეჯმენტისადმი – („Management letter“) – ყოველი ფინანსური წლის დასრულებიდან არა უგვიანეს 120 დღის განმავლობაში;

გ) საკრედიტო ხაზით დაფინანსებული სასესხო პორტფელის ვადაგადაცილების კლასიფიკაცია – ოველი კვარტლის დასრულებიდან არა უგვიანეს 30-ე დღისა;

დ) ამონაწერი პროექტის საბრუნავი ანგარიშებიდან ყოველი თვის დასრულებიდან არა უგვიანეს მე-10 დღისა;

ე) ნებისმიერი სხვა ინფორმაცია, რაც დასაბუთებულად იქნება მოთხოვილი IDA-ს, IFAD-ის და პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის მიერ.

4. პროექტში მონაწილეობის კრიტერიუმებთან შესაბამისობის მონიტორინგი პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის მიერ განხორციელდება მუდმივად გახარჯებისა და მონაწილე კომერციული ბანკების მიერ წარმოდგენილი კვარტალური, წლიური და სხვა პერიოდულად მოწოდებული ინფორმაციის მიხედვით. აუცილებლობის შემთხვევაში, ამ შეფასებას შესაძლებელია დაემატოს საქართველოს ეროვნული ბანკიდან მიღებული ინფორმაცია.

5. მონაწილე კომერციული ბანკების მიერ საბოლოო ბენეფიციარებზე გაცემული ქვემსესხების მონიტორინგი

საკრედიტო ხაზით სარგებლობისათვის მონაწილე კომერციული ბანკები მუდმივად უნდა აკმაყოფილებდნენ პროექტში მონაწილეობის კრიტერიუმებს. ამ კრიტერიუმებთან შესაბამისობას მონიტორინგი გაეწევა შემდეგი სახით:

ა) კომერციული ბანკი დაასახელებს მის უფლებამოსილ წარმომადგენელს, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება საკრედიტო ხაზის მართვასა და ზედამხედველობაზე, ისევე როგორც პროექტის წინაშე ანგარიშის წარდგენასა და თანამშრომლობაზე;

ბ) არა უგვიანეს ქვესესხზე სასესხო ხელშეკრულების გაფორმების დღიდან, მონაწილე კომერციული ბანკი ვალდებულია გახსნას სრულყოფილი საკრედიტო ფაილი ქვესესხზე, რომელშიც თავმოყრილი იქნება მთელი გარე და შიდა კორესპონდენცია, ყველა შესაბამისი დოკუმენტაცია და ქვესესხის რისკის ანალიზისა და ფინანსური გათვლების საბოლოო ვარიანტები;

გ) მონაწილე კომერციული ბანკი საკრედიტო ფაილში შეინახავს თანხის გამოყოფაზე განაცხადების ყველა ასლს, განაცხადთან თანმხლები სხვა დოკუმენტების ასლებს, ქვითრებსა და მონიტორინგის ანგარიშებს;

დ) მონაწილე კომერციული ბანკი რეგულარულ ფინანსურ ინფორმაციას მოიპოვებს ქვემსესხებლისგან (კვარტალური საბალანსო უწყისები, მოგება-ზარა-ლის უწყისები და ფულადი სახსრების მიმოქცევის უწყისების ჩათვლით);

ე) მონაწილე კომერციული ბანკი პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფს კვარტალურად წარუდგენს ყველა დაფინანსებული ქვეპროექტის მიხედვით გაწეული ხარჯების ჩამონათვალს მე-3 დანართში წარმოდგენილი ფორმატის მიხედვით. აღნიშნული ხარჯთაღრიცხვა შეაჯამებს შესაბამისი ქვეპროექტის ფარგლებში გაწეულ ხარჯებს, რაც იქნება სათანადოდ დამოწმებული ხელმოწერით, და ნიშნავს იმას, რომ აღნიშნული ხარჯები ნებადართულია კომერციული ბანკის მიერ. პროექტის განხორციელების პერიოდში მონაწილე კომერციული ბანკის მიერ ქვეპროექტებთან დაკავშირებული გაწეული ხარჯების ჩამონათვალში მითითებული ხარჯების დამადასტურებელი (თანმხლები) დოკუმენტაცია (ანგარიშ-ფაქტურები, ქვითრების, და ა.შ.) შენახულ უნდა იქნეს ქვეპროექტების სათანადო ფაილებში;

ვ) მონაწილე კომერციული ბანკი კვარტალურ ანგარიშებს წარუდგენს პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფს საკრედიტო ხაზთან დაკავშირებულ სასესხო საქმიანობებზე. ყოველი კვარტალური ანგარიში უნდა შეიცავდეს გასული კვარტალის განმავლობაში დამტკიცებული ყველა სასესხო განაცხადის ჩამონათვალს შემდეგი დეტალებითურთ: მსესხებლის დასახელება და მისამართი, მოთხოვნილი და დამტკიცებული თანხის რაოდენობა, სესხის დანიშნულება, დასაფინანსებელი პროექტის ადგილმდებარეობა, სასესხო და საგირავნო ხელშეკრულებების ნომრები და თარიღები;

ზ) ყოველ დამტკიცებულ სესხზე წარმოდგენილი ანგარიში უნდა აღნიშნავდეს სესხის დაფარვის მიმდინარე მდგომარეობას (ძირითადი თანხა და საპროცენტო სარგებელი). ვადაგადაცილების შემთხვევაში ანგარიში უნდა ითვალისწინებდეს ვადაგადაცილებული თანხის ოდენობას, ვადაგადაცილებული დღეების რიცხვს და პრობლემის გადასაჭრელად გატარებულ ღონისძიებებს. ამ ანგარიშის საფუძველზე პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი შეაფასებს, თუ რამდენად შეესაბამება სასესხო საქმიანობა პროექტის წინაშე დასახულ მიზნებს და მონაწილე კომერციული ბანკის პროექტის სასესხო პორტფელის მდგომარეობას;

თ) სასესხო და გირავნობის ხელშეკრულებების ასლები, იმ ქვესესხებზე, რომლებიც დამტკიცებული და დაფინანსებულია მონაწილე კომერციული ბანკის მიერ კვარტალის განმავლობაში ასევე წარედგინება პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფს კვარტალურ ანგარიშებთან ერთად და თან დაერთვება მე-4 დანართში წარმოდგენილი ფორმატის მიხედვით შედგენილი წერილი;

ი) მონაწილე კომერციული ბანკი აგრეთვე წარუდგენს პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფს პროექტის საკრედიტო ხაზით დაფინანსებულ აგრეგირებულ სასესხო პორტფელზე კვარტალურ ანგარიშს, დანართი №5-ში მითითებული ფორმატით;

კ) პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი ასევე შეხვდება კომერციული ბანკის უფლებამოსილ წარმო-მადგენელს, რომელიც პასუხისმგებელია პროექტის საკრედიტო ხაზის საქმიანობაზე, რომელთანაც განიხილავს საქმიანობის პროგრესს და სხვა შესაბამის საკითხებს;

ლ) მსოფლიო ბანკისა და IFAD-ის მხრიდან პროექტის მართვის ჯგუფის საზედამხედველო მისიების პერიოდში აგრეთვე შემოწმებული იქნება სასესხო პროცედურები და არსებული ქვესესხების სტატუსი, რაც ითვალისწინებს პროექტის ქვემსესხებლებთან შეხვედრებს, მონაწილე კომერციულ ბანკებთან კოორდინაციაში.

6. კომერციული ბანკისთვის მონაწილე ფინანსური ინსტიტუტის სტატუსის დროებითი შეჩერება და პროექტიდან გარიცხვა

მონაწილე კომერციული ბანკის მონაწილეობა პროექტში იქნება შეჩერებული და კომერციული ბანკი დაკარგავს პროექტის საკრედიტო ხაზის სახსრებით სარგებლობის უფლებას მომავალი საქმიანობების განსახორციელებლად ქვემოთ მოცემულ ნებისმიერ ან ყველა შემთხვევაში. პროექტში მონაწილეობა შესაძლებელია აღდგეს იმ შემთხვევაში, თუ წინასწარ განსაზღვრულ ვადაში შესაბამისი პრობლემები მოგვარებული იქნება კომერციული ბანკის მიერ:

ა) თუ კომერციული ბანკი შემჩნეული იქნება საკრედიტო ხაზის რესურსების ისეთ გამოყენებაში, რომელიც პროექტის წინაშე დასახულ მიზნებს არ შეესაბამება, ან არ იცავს მსოფლიო ბანკის და IFAD-ის პროცედურებს, კომერციული ბანკი ვალდებულია აღნიშნული დარღვევები გამოასწოროს პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის მიერ დადგენილ ვადაში. პროექტის, მსოფლიო ბანკის ან IFAD-ის პროცედურებთან შეუსაბამობა სხვა საკითხებთან ერთად ითვალისწინებს შემდეგ გარემოებებსაც: საკრედიტო ხაზის გამოყენება არანებადართული საქმიანობების ან მსესხებლების დასაფინანსებლად, ქვესესხის ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვადებისა და პირობების დაუცველობა, პროექტის ბენეფიციარების ექსპლოატაცია ზედმეტი ან უმართებულო გადასახადების დაკისრებით; და დაგვიანებული ან არასათანადო ანგარიშგება პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის წინაშე, ან მე-7 მუხლის მე-6, მე-9 და მე-10, მე-8 მუხლის მე-2, მე-3 და მე-5 პუნქტებში მოცემული ნებისმიერი მოთხოვნების დარღვევა. ყოველთვიურად განხორციელდება მონიტორინგი მონაწილე კომერციული ბანკის მიერ დარღვევების გამოსწორებაზე, ხოლო ზემოაღნიშნული ვადის დაუცველობის შემთხვევაში მონაწილე კომერციული ბანკი გარიცხული იქნება პროექტიდან და ვალდებული იქნება პროექტის საბრუნავი ფონდის ანგარიშზე დააბრუნოს მსოფლიო ბანკის და IFAD-ის პროექტის ფარგლებში დაფინანსებული ყველა ის თანხა, რომელიც არასათანადოდ იქნა გამოყენებული;

ბ) იმ შემთხვევაში, თუ კომერციული ბანკი შეინიშნება დადგენილი სავალდებულო ნორმატივების ან პროექტის სხვა მოთხოვნილებების დარღვევაში, პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი ამის თაობაზე აცნობებს ფინანსთა სამინისტროს, მსოფლიო ბანკის მხრიდან პროექტის ხელმძღვანელს და IFAD-ის მხრიდან ქვეყნის პროგრამის ხელმძღვანელს და წარუდგენს მათ სრულ ინფორმაციას ასეთი დარღვევის დონესა და შინაარსზე. PCC/PIU-ს მიერ სავალდებულო ნორმატივების დარღვევის გამოვლენის შემთხვევაში კომერციული ბანკის მონაწილეობა პროექტში იქნება შეჩერებული და ბანკს მოეთხოვება არსებული დარღვევების განსაზღვრულ ვადაში გამოსწორება. ყოველთვიურად განხორციელდება მონიტორინგი მონაწილე კომერციული ბანკის მიერ დარღვევების გამოსწორებაზე. შეთანხმებული ვადის დაუცველობის შემთხვევაში მონაწილე კომერციულ ბანკს მოეთხოვება პროექტის საბრუნავი ფონდის ანგარიშზე მსოფლიო ბანკის და IFAD-ის საკრედიტო ხაზის ფარგლებში არსებული მთლიანი მეორადი სესხის თანხის დაბრუნება.

გ) (ამოღებულია);

დ) თუ მონაწილე კომერციული ბანკი ვერ შეძლებს ზემოაღნიშნულ მე-8 მუხლის მე-6 პუნქტის „ა“ და „ბ“ ქვეპუნქტებში აღნიშნულ შემთხვევებში მეორადი სესხის თანხის დაფარვას, ძალაში შედის „უფლებების დათმობის ხელშეკრულება“, რომელიც წარმოადგენს მეორად სესხზე ხელშეკრულების ნაწილს;

ე) მონაწილე კომერციული ბანკის პროექტის საკრედიტო ხაზში მონაწილეობის შეჩერებასთან, პროექტში მონაწილეობის აღდგენასთან ან პროექტიდან გარიცხვასთან დაკავშირებული ყველა გადაწყვეტილება მიღებული იქნება პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის მიერ, ფინანსთა სამინისტროსთან, სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან და საქართველოს ეროვნულ ბანკთან წინასწარი შეთანხმების შემდეგ, და ასევე იგი ექვემდებარება მსოფლიო ბანკის პროექტის ხელმძღვანელის და IFAD-ის ქვეყნის პროგრამის ხელმძღვანელის მხრიდან შესაბამის თანხმობას. მსოფლიო ბანკი/IFAD-იდან პასუხის მიღებისთანავე პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი ფინანსთა სამინისტროს აცნობებს მონაწილე კომერციული ბანკის მიმართ გამოსაყენებელი სანქციის თაობაზე.

7. კომერციული ბანკების საკრედიტო ხაზის ფარგლებში პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფის მიმართ ანგარიშგების მოთხოვნები

ყველა სათანადო ინფორმაციის მიღებიდან 30 დღის განმავლობაში პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი მსოფლიო ბანკის პროექტის ხელმძღვანელს, IFAD-ის მხრიდან ქვეყნის პროგრამის ხელმძღვანელს, ფინანსთა სამინისტროს და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს წარუდგენს კვარტალურ ანგარიშებს მონაწილე კომერციული ბანკის ფინანსური მდგომარეობის ესახებ და აგრეთვე სავალდებულო ნორმატივებისა და პროექტში მონაწილეობის კრიტერიუმების დარღვევის თაობაზე, თუ არის ასეთი. აღნიშნულ ანგარიშს დაერთვება კომერციული ბანკის პროექტთან დაკავშირებული სასესხო საქმიანობების ამსახველი კვარტალური ანგარიშები. ნებისმიერი პრობლემის წარმოჩენის შემთხვევაში, პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფს ევალება დაახასიათოს ეს პრობლემები, ისევე როგორც მათ გადასაჭრელად გატარებული ღონისძიებები და მიღებული შედეგები.

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2011 წლის 26 აპრილის ერთობლივი ბრძანება №251- №2-64, ვებგვერდი, 27.04.2011 წ.

მუხლი 8¹. მოთხოვნები მონაწილე არასაბანკო ფინანსური დაწესებულებების ანგარიშგების მიმართ, პროექტის მხრიდან მონიტორინგი და ზედამხედველობა

1. პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი (PIU) პასუხისმგებელი იქნება პროექტის საკრედიტო ხაზის განხორციელების ყოველდღიურ ზედამხედველობასა და მონიტორინგზე იმის უზრუნველსაყოფად, რომ მოაზრებული ბენეფიციარები რეალურად იღებენ დახმარებას. ეს ითვალისწინებს ქვეპროექტებში ვიზიტებს და ქვემსესხებლებთან შეხვედრებს პროექტების საკოორდინაციო ცენტრისათვის (PCC)/პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფისათვის (PIU) მისაღები ფორმით და დროს არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებასთან წინასწარი შეთანხმების საფუძველზე.

2. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების ზედამხედველობა. პროექტში მონაწილეობისათვის შერჩეული არასაბანკო ფინანსური დაწესებულებები ნებისმიერ დროს უნდა აკმაყოფილებდნენ პროექტის მიერ დადგენილ ფინანსური მდგრადობის ზოგად კრიტერიუმებს. არასაბანკო ფინანსურმა დაწესებულებამ პროექტების საკოორდინაციო ცენტრს (PCC)/პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფს (PIU) უნდა წარუდგინოს შემდეგი ინფორმაცია:

ა) სტანდარტული ყოველთვიური ანგარიში ყოველი თვის დასრულებიდან არა უგვიანეს 15 დღის შემდეგ:

ა.ა) არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების განხორციელების ზოგადი მაჩვენებლები საერთო ჯამში (დანართი №7);

ა.ბ) პროექტის განხორციელების კონკრეტული მაჩვენებლები (დანართი 8);

ა.გ) სასესხო პორტფელის სტრუქტურა გადახდის პერიოდის, მოცულობებისა და საპროცენტი სარგებლის მიხედვით (დანართი №9);

ა.დ) პორტფელის სტატუსი და ხანდაზმულობის ანგარიში პროექტის ქვემსესხებისთვის ხარვეზების აღმოფხვრის ღონისძიებების მითითებით პრობლე-მური ქვემსესხებისთვის;

ა.ე) არააუდირებული ყოველთვიური ფინანსური ანგარიშგება;

ა.ვ) საბრუნავი ანგარიშის ნაშთის უწყისი (თითოეული ვალუტისთვის);

ბ) ამ პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტში მოცემული მოთხოვნების შესაბამისად, აუდირებული წლიური ფინანსური ანგარიშგების დამოწმებული ასლები და აუდიტორების მიერ წარმოდგენილი მენეჯმენტის წერილი არა უგვიანეს 6 თვისა ყოველი ფინანსური წლის დასრულების შემდეგ;

გ) ნებისმიერი სხვა სახის ინფორმაცია, რომელსაც დასაბუთებულად მოითხოვს IDA და პროექტების საკოორდინაციო ცენტრი (PCC)/პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი (PIU).

3. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების მიერ საბოლოო ბენეფიციარზე გაცემული ქვემსესხების ზედამხედველობა (მონიტორინგი). საკრედიტო ხაზით სარგებლობისათვის შერჩეული არასაბანკო

ფინანსური დაწესებულებები მუდმივად უნდა აკმაყოფილებდნენ პროექტში მონაწილეობის კრიტერიუმებს. ამ კრიტერიუმებთან შესაბამისობის მონიტორინგი შემდეგი სახით განხორციელდება:

ა) არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება დაასახელებს მის უფლებამოსილ წარმომადგენელს, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება საკრედიტო ხაზის მართვასა და ზედამხედველობაზე, ისევე როგორც პროექტის წინაშე ანგარიშის წარდგენასა და თანამშრომლობაზე;

ბ) არა უგვიანეს ქვესესხზე სასესხო ხელშეკრულების გაფორმების დღისა, არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება ვალდებულია გახსნას სრულყოფილი საკრედიტო ფაილი ქვესესხზე, რომელშიც თავმოყრილი იქნება მთელი გარე და შიდა კორესპონდენცია, ყველა შესაბამისი დოკუმენტაცია და ქვესესხის რისკის ანალიზისა და ფინანსური გათვლების საბოლოო ვარიანტები;

გ) არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება მოიპოვებს რეგულარულ ფინანსურ ინფორმაციას კვარტალური ბალანსების, მოგების უწყისების, ფულადი სახსრების მოძრაობის უწყისების ჩათვლით იმ ქვესესხებლებისაგან, რომელთა ქვესესხების მოცულობაც 15,000 აშშ დოლარის ეკვივალენტურ თანხას აღემატება;

დ) არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება ქვეპროექტების ფაილებში შეინახავს ყველა სასესხო და გირავნობის ხელშეკრულების, გახარჯვის მოთხოვნის, გახარჯვის მოთხოვნის თანხლები დოკუმენტაციის, ქვითრის და მონიტორინგის ანგარიშის ასლს;

ე) არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება ნებას დართავს IDA-ს და პროექტების საკოორდინაციო ცენტრ (PCC)/პროექტის განმახორციელებელ ჯგუფს (PIU) განიხილოს სასესხო პროცედურები და არასაბანკო ფინანსურ დაწესებულებას პროექტით დაფინანსებული არსებული ქვესესხების სტატუსი საზედამხედველო მისიის განმავლობაში, რაც მოიცავს ვიზიტებს პროექტის ბენეფიციარებთან.

4. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების პროექტში მონაწილეობის დროებითი შეჩერება და შეწყვეტა. არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების მონაწილეობა პროექტში შეჩერდება და ის დაკარგავს პროექტის საკრედიტო ხაზის სახსრებით სარგებლობის უფლებას მომავალი საქმიანობის განსახორციელებლად, თუ ის საკრედიტო ხაზს იყენებს სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციების და/ან მეორადი სასესხო ხელშეკრულების დებულებების შეუსაბამოდ. მონაწილეობის შეჩერების, აღდგენის ან შეწყვეტის შესახებ ყველა გადაწყვეტილებას მიიღებს PCC/PIU და ის იქნება უზრუნველყოფილი IDA-ს თანხმობით.

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

მუხლი 9. ტექნიკური დახმარება.

სასოფლო-სამეურნეო სექტორის შესაფასებლად და დასაკრედიტებლად პროექტში მონაწილე ფინანსური დაწესებულებების შესადლებლობების გასადლიერებლად პროექტი უზრუნველყოფს ტექნიკურ დახმარებას. აღნიშნული ტექნიკური დახმარება ხელს შეუწყობს არა მარტო სასესხო გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის გაუმჯობესებას, არამედ დაეხმარება კომერციულ ბანკებს გაითვალისწინოს დასაფინანსებლად სასოფლო-სამეურნეო სექტორის სასესხო განაცხადების უფრო ფართო მოცულობა რაც, შესაბამისად, გაზრდის სოფლის მეურნეობის სექტორის დაკრედიტებას.

3

მაღნიშნული პირობა ექვემდებარება გადასინჯვას საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ კომერციული ბანკებისათვის CAMEL რეიტინგის მინიჭების მიდგომის შეცვლის მიხედვით

მუხლი 10. პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი

პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი პასუხისმგებელია პროექტის საკრედიტო ხაზის ყოველდღიურ ზედამხედველობასა და მონიტორინგზე. მან ასევე უნდა უზრუნველყოს, რომ პოტენციური ბენეფიციარებისათვის პროექტის ფარგლებში გაწეულ იქნეს რეალური მხარდაჭერა. კერძოდ, პროექტის განმახორციელებელი ჯგუფი პასუხისმგებელია შემდეგზე:

ა) მონაცემთა ბაზის წარმოება სასესხო ანგარიშზე და პროექტის კონსოლიდირებულ ანგარიშებზე;
 ბ) მონაწილე ფინანსური დაწესებულებების მიერ მეორად სესხზე ხელშეკრულებებისა და სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციების ვადებსა და პირობებთან შესაბამისობის მონიტორინგის წარმოება;

გ) მონაწილე ფინანსური დაწესებულებებისაგან სასესხო განაცხადების მიღების შემდეგ, ქვესესხების სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციებით გათვალისწინებულ პირობებთან შესაბამისობის შემოწმება, მონაწილე ფინანსური დაწესებულებებისაგან მიღებული სასესხო განაცხადების საფუძველზე მათზე სახსრების გადარიცხვის უზრუნველყოფა და პროექტთან დაკავშირებული ყველანაირი ხარჯების ამსახველი ადეკვატური ჩანაწერების წარმოება;

დ) ფინანსთა სამინისტროსათვის, სოფლის მეურნეობის სამინისტროსათვის, IDA-სა და IFAD-ისათვის აღნიშნულ საქმიანობებთან დაკავშირებული ნებისმიერი ინფორმაციის მიწოდების უზრუნველყოფა, ანგარიშების წინასწარ შეთანხმებული ფორმატისა და მოთხოვნების თანახმად;

ე) მონაწილე ფინანსური დაწესებულებების უზრუნველყოფა საერთო ხასიათის რეკომენდაციებითა და ინსტრუქციებით პროექტის განხორციელებასთან დაკავშირებულ ყველა საკითხზე;

ვ) პროექტის განხორციელების ანგარიშების მომზადება და წარდგენა მსოფლიო ბანკის მხრიდან პროექტის ხელმძღვანელისათვის და IFAD-ის მხრიდან ქვეყნის პროგრამის ხელმძღვანელისათვის.

მუხლი 11. ამოღებულია

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

დანართი №1

**ქვეპროექტის შესახებ საინფორმაციო ცხრილი
 საქართველო
 სოფლის განვითარების პროექტი
 ქვესესხი №**

თარიღი:

ქვეპროექტის საინფორმაციო ცხრილი

მონაწილე ფინანსური დაწესებულების დასახელება	
ფილიალის კოდი	
ფილიალის ადგილმდებარეობა	
ქვემსესხებელის საიდენტიფიკაციო ნომერი (ქვემსესხებელის სასესხო ანგარიშის ნომერი მონაწილე კომერციულ ბანკში)	
ქვემსესხებელის ანგარიშსწორების ანგარიში მონაწილე კომერციულ ბანკში	
ქვემსესხებელის დასახელება	
ქვემსესხებელის მისამართი	
ქვემსესხებელის სამართლებრივი ფორმა (კერძო მეწარმე, სააქციო საზოგადოება, კოოპერატივი, და ა.შ., აღნიშნეთ აგრეთვე კერძო საკუთრების წილი)	
ქვემსესხებელის ბიზნესის მოკლე ისტორია	
ქვემსესხებელის ჩვეულებრივი საქმიანობა	
ქვეპროექტის მოკლე აღწერილობა	
ქვეპროექტის საორიენტაციო საერთო ღირებულება	
ქვესესხის თანხა და ვალუტა	
ქვესესხის ვადა	
ქვესესხის თანხის დანიშნულება (ჩამონათვალი)	
საპროცენტო განაკვეთი	

სხვა საკომისიოები და გადასახადები	
ქვესესხის გადახდის პირობები (საშეღავათო პერიოდი, გადახდები თარიღების მიხედვით და ქვესესხის საბოლოო დაფარვის ვადა)	
უზრუნველყოფა	
ქვემსესხებელზე მონაწილე კომერციული ბანკის მიერ გაცემული არსებული სესხები (თანხა, ვადა, მიზნობრიობა)	
გარემოსდაცვითი ანალიზის შედეგები (თან დაურთეთ საწყისი და საბოლოო გარემოსდაცვითი ანგარიშები)	
საკრედიტო ანალიზის შეფასება და მონაწილე ბანკის მიერ მინიჭებული რისკის კატეგორია	
თანადაფინანსების თანხა:	
მონაწილე ფინანსური დაწესებულება	
ქვემსესხებელი	
გრანტი (თუ არის)	

ხელმოწერა: _____ მონაწილე ფინანსური დაწესებულების უფლებამოსილი წარმომადგენელი

დანართი №2/ გვ.1

ქვეპროექტის ანალიზის ფორმა
საქართველო
სოფლის განვითარების პროექტი

მსოფლიო ბანკის მიერ ქვესესხების წინასწარი განხილვა ქვესესხის თავისუფალი ლიმიტის ზევით

თარიღი:

ვის: (მსოფლიო ბანკის მხრიდან პროექტის ხელმძღვანელი)

ვისგან: (მონაწილე ფინანსური დაწესებულება)

Re: (ქვემსესხებელის დასახელება)

ქვესესხის თანხა: (US\$)

წარმოგიდგენთ პროექტის შეფასების შემაჯამებელ ანგარიშს, რომელიც ეხება

_____ (ჩასვით ქვეპროექტის მოკლე აღწერილობა), რომელიც წარედგინება IDA-ს წინასწარი განხილვისათვის, მეორად სესხზე ხელშეკრულებისა და სოფლად დაკრედიტების საოპერაციო ინსტრუქციების შესაბამისად.

----- (მონაწილე ფინანსური დაწესებულება) ადასტურებს, რომ მის მიერ ჩატარებულია ქვეპროექტის სათანადო შემოწმება და ანალიზი, და დამტკიცებულია აღნიშნული ქვესესხი ბანკის პოლიტიკისა და ყველა სათანადო პროცედურების დაცვით. აქედან გამომდინარე, ----- ბანკი სრულად თავის თავზე იღებს აღნიშნულ ქვესესხთან დაკავშირებულ საკრედიტო რისკს.

აქედან გამომდინარე, ----- (მონაწილე ფინანსური დაწესებულება) ადასტურებს, რომ ქვეპროექტთან დაკავშირებული წარმოდგენილი ინფორმაცია სრულია და სწორი, რომ არანაირი მნიშვნელოვანი ინფორმაცია დამალული არ არის, და რომ სესხის პირობები და სტრუქტურა ასახული იქნება საბოლოო სასესხო დოკუმენტაციაში.

(ხელმოწერა, მონაწილე ფინანსური დაწესებულების უფლებამოსილი პირი)

1. პროექტი/ ქვესესხის №:	
2. ფილიალის კოდი და მისამართი:	
3. სასესხო განაცხადის მიღების თარიღი:	
4. მონაწილე ფინანსური დაწესებულების მიერ	

ქვესახის დამტკიცების თარიღი: 5. სასახო ხელშეკრულების ხელმოწერის თარიღი: 6. პასუხისმგებელი სასახო ოფიცერის სახელი:	
---	--

დანართი №2/ გვერდი 2

პროექტის შემაჯამებელი ცხრილი

1. ინფორმაცია კლიენტზე

- 1.1. იურიდიული სახელი და მისამართი (ტელ. /ფაქსი, თუ არის, საკონტაქტო პირი)
- 1.2. სამართლებრივი ფორმა, რეგისტრაციის ნომერი და წელი
- 1.3. მსახურების მფლობელობის სტრუქტურა:

სამართლებრივი ფორმა	მფლობელის დასახელება	წილი %

- 1.4. საქარმოს მიმდინარე საქმიანობა, რამდენი წელი დაკავებულია საქარმო აღნიშნული ბიზნესით

პროდუქტი ან საქმიანობა	წილი (%) შემოსავლებში

2. პროექტთან და ქვესახთან დაკავშირებული ინფორმაცია

- 2.1. პროექტის აღწერილობა და ქვესახის მიზნობრიობა
- 2.2. როგორ არის პროექტი დაკავშირებული წინა ბიზნეს საქმიანობასთან (გაფართოება, რეაბილიტაცია, ახალი პროდუქტი ან მომსახურება. თუ კომპანია ახლად დაარსებულია, აღწერეთ მფლობელთა შესაბამისი გამოსდილება)
- 2.3. მარკეტინგული სტრატეგია (მიზნობრივი კლიენტები, გაფორმებული კონტრაქტები; კონკურენტების შეფასება; ბაზრის მოცულობა და ზრდის პერსპექტივები)
- 2.4. პროექტის ღირებულება და დაფინანსების წყაროები:

პროექტის ღირებულება (ჩამონათვალი)	მფლობელთა დაფინანსება	მონაწილე ფინანსური დაწესებულების დაფინანსება	სოფლის განვითარების პროექტის დაფინანსება	საერთო ღირებულება
ჯამი				
პროექტის საერთო ღირებულებაში წილი:	%	%	%	100%

დეტალების ადეკვატურად ასახვისათვის თუ საჭიროა დაამატეთ სტრიქონები

2.4. ა. აღნიშნეთ, როგორია მფლობელთა თანამონაწილეობა – ნაღდი ფულით ან ნატურით (ანუ სამშენებლო მასალები, მუშა ხელი, და ა.ს.)

2.5. შესყიდვების კონტრაქტები (2.4 პუნქტში მოცემული სოფლის განვითარების პროექტის ფონდებიდან დასაფინანსებელი ყოველი მუხლისათვის მიუთითეთ მწარმოებელი, წყარო,

შესყიდვის მეთოდი, აღწერეთ რატომ არის მიღებული ეს გადაწყვეტილება) (მეორადი მოხმარების მოწყობილობისათვის: ვინ ადასტურებს ღირებულებას და ტექნიკურ მდგომარეობას)

2.6. გარემოს დაცვის ინსტრუქციებთან შესაბამისობა: ახდენს თუ არა პროექტი ზეგავლენას გარემოზე? რა ტიპის ლიცენზიებს და ნებართვებს საჭიროებს პროექტი, და გააჩნია ისინი თუ არა?

დანართი №2 / გვერდი 3

3. ქვესესხის სტრუქტურა

3.1. ქვესესხის პირობები (დაფარვის პერიოდი (თვეები/წლები), საშელავათო პერიოდი (თვეები/წლები);

3.2. გადახდის გრაფიკი (ძირითადი თანხის პირველი დაფარვა იწყება _____ (თარიღი) და სრულდება _____ (თარიღი); დაფარვის გრაფიკი (ძირითადი თანხის და საპროცენტო გადასახადის მიხედვით) .

3.3. საპროცენტო განაკვეთი (წლიური %).

3.4. გადასახდელები (განაცხადის განხილვის. თანხის გადარიცხვის, განაღდებას და ა.შ. საკომისიოები).

3.5. გირაო (ჩამოთვალეთ აქტივების ტიპი, ადგილმდებარეობა, მფლობელობა, ღირებულება (ბანკის შეფასებით), დაგირავებული აქტივების საერთო ღირებულება, დაითვალეთ ღირებულების თანაფარდობა სესხთან).

3.6. პერსონალური გარანტია (როდესაც მსესხებელი რეგისტრირებულია როგორც სააქციო საზოგადოება ან შეზღუდული პასუხისმგებლობის საწარმო, ძირითადი მფლობელები წარადგინენ პერსონალურ გარანტიას).

3.7. სხვა უზრუნველყოფა (თუ არის).

4. ფინანსური მონაცემები.

4.1. ფინანსური უწყისები: დაურთეთ წინა საანგარიშო წლის ფინანსური უწყისები, თარიღი:

4.2. პროგნოზები (გათვლები): განმარტეთ, თუ რა დაშვებებია გამოყენებული პროგნოზირებული გაყიდვების დადგენისას, აგრეთვე განმარტეთ სხვა მნიშვნელოვანი დაშვებები გათვლებში. ვის მიერაა მომზადებული პროგნოზი? აღწერეთ რა ტიპის დახმარება მიიღო ქვემსესხებელმა.

4.3. ფინანსური მონაცემების შემაჯამებელი ცხრილი:

წელი ('000 ვალუტა)	(წინა საანგარიშს წორებო წელი)	(მიმდინარე საანგარიშს წორებო წელი)	(მომდევნო ერთი წლის პროგნოზი)	(მომდევნო მეორე წლის პროგნოზი)
მოგება-ზარალის ანგარიში სულ შემოსავლები წმინდა მოგება (ზარალი) დაბეგვრის მერე მოგების გადასახადი				
საბალანსო უწყისი სულ აქტივები - ფიქსირებული აქტივები - მიმდინარე აქტივები სულ კაპიტალი და ვალდებულებები - კაპიტალი - რეზრვები და გაუნაწილებელი მოგება - გრძელვადიანი სესხი - მოკლევადიანი სესხი				
ამორტიზაციის ხარჯები				

საპროცენტო ხარჯები ძირითადი თანხის გადახდა დივიდენდები				
ძირითადი კოეფიციენტების გაანგარიშება შიდა მოგების ნორმა (IRR) (მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ქვეპროექტის ღირებულება აღემატება 100,000 US\$ ეკვივალენტს)				
- სესხის მომსახურების კოეფიციენტი				
სულ ვალი/ საერთო კაპიტალთან				

დანართი №2 გვერდი 4

4.4. არსებული ძირითადი კრედიტორები

არსებული ძირითადი კრედიტორები	თანხა და ვალუტა	დაფარვის ვადა

5. დასკვნები – პროექტის უფლებამოსილება და სიცოცხლისუნარიანობა

5.1. დასკვნები და რეიტინგი მინიჭებული მონაწილე ფინანსური დაწესებულების მიერ (ინსტრუქცია: გამოიყენეთ ქულები 1-დან 5-მდე, სადაც 1 – მინიმალურია , ხოლო 5 მაქსიმალური ქულაა)

1. საწარმო ფინანსურად მდგრადია _____
2. გააჩნია კვალიფიციური მენეჯმენტი _____
3. გააჩნია აუცილებელი ტექნიკური პერსონალი და “ნოუ-ჰაუ” _____
4. გაყიდვების პროგნოზები (ექსპორტის ჩათვლით)
რეალისტურია და მიღწევადი _____
5. გააჩნია ნედლეულის, ენერჯის, წყლის, და სხვა კომუნალური
მომსახურების ადეკვატური მიწოდება _____
6. სათანადო ყურადღება მიეცა გარემოსდაცვით საკითხებს და
ქვეპროექტი არ მოახდენს უარყოფით ზეგავლენას გარემოზე _____
7. ქვეპროექტი შესაბამისობაშია ყველა სამთავრობო დადგენილებებთან
და გააჩნია ყველა აუცილებელი ლიცენზია _____
8. განხორციელების გრაფიკი რეალისტურია, საქონლის, მომსახურების და
სამუშაოების არსებობის გათვალისწინებით _____
9. შემოთავაზებული სესხის დაფარვის გრაფიკი რეალურია
(განხორციელებადია) _____
10. შემოთავაზებული გირაო და დამატებითი გარანტიები ადეკვატურად
იცავს მონაწილე ფინანსურ დაწესებულებას სესხთან
დაკავშირებული რისკების წინააღმდეგ _____

რეიტინგი მომზადებულია: (სახელი) _____

მე ვადასტურებ, რომ აღნიშნული თანხები გახარჯულია სასესხო განაცხადში მოცემული მიზნებისათვის, და სათანადო დოკუმენტების ასლები ინახება ქვემსესხებელის კომერციული ბანკის საკრედიტო ფაილში .

_____სასესხო ოფიცერი (მონაწილე კომერციული ბანკი) ბანკის შტამპი ან ბეჭედი
თარიღი _____

დანართი №4 /გვერდი 1

**მონაწილე ფინანსური დაწესებულების მიერ დაფინანსებული ქვეპროექტების შესახებ
ინფორმაციული ცხრილი**

საჯარო სამართლის იურიდიული პირი

მსოფლიო ბანკის/IFAD-ის სოფლის მეურნეობის განვითარების პროექტების საკოორდინაციო ცენტრი

ეხება: სოფლის განვითარების პროექტი

სოფლად ფინანსური მომსახურეობის კომპონენტი

ტელ:

ფაქსი:

მისამართი:

საგანი:

თარიღი:

ბატონებო,

საგანი: „კრედიტორის უფლების გადაცემის ხელშეკრულება“ („ხელშეკრულება“)

_____მონაწილე კომერციულ ბანკსა და საქართველოს მთავრობას შორის,
წარმოდგენილი საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს სახით, ხელმოწერილი -----წლის
----- ხელშეკრულების თანახმად, ჩვენ გაცნობებთ, რომ _____წლის, _____ -

_____თვის განმავლობაში გაცემულ იქნა ქვემოდ მოცემული ქვემსესხები, რომლებზეც გაფორმებულ და ხელმოწერილ იქნა შემდეგი ქვემსესხის ხელშეკრულებები და უზრუნველყოფის დოკუმენტები (სასესხო და გირავნობის ხელშეკრულებები თანდართულია):

1. ქვემსესხებელის დასახელება: _____

ქვემსესხის ხელშეკრულება № _____, თარიღი _____ ქვემსესხის თანხა _____ აშშ დოლარი (ან სხვა ვალუტა)

უზრუნველყოფის დოკუმენტები: ----- ბანკსა და ქვემსესხებელს ----- (დასახელება)
შორის ხელმოწერილი ხელშეკრულებების დასახელება, თარიღი და № .

2. ქვემსესხებელის დასახელება: _____

ქვემსესხის ხელშეკრულება № _____, თარიღი _____ ქვემსესხის თანხა _____ აშშ დოლარი (ან სხვა ვალუტა)

უზრუნველყოფის დოკუმენტები: -----ბანკსა და ქვემსესხებელს -----
(დასახელება) შორის ხელმოწერილი ხელშეკრულებების დასახელება, თარიღი და № .

3. ....

სულ: _____ქვემსესხები საერთო თანხით _____ აშშ დოლარი (ან სხვა ვალუტა)

ჩვენ ვადასტურებთ, რომ აღნიშნული ქვემსესხის ხელშეკრულებებით და უზრუნველყოფის დოკუმენტებით ----- (მონაწილე კომერციული ბანკი) საქართველოს მთავრობას, რომელიც წარმოდგენილია საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს სახით, გადასცემს ქვემსესხებზე ხელშეკრულებებით და უზრუნველყოფის დოკუმენტებით გათვალისწინებულ ყველა საკუთარ უფლებას და თანხობრივი ინტერესის უფლებას ქვემსესხებზე და მათ უზრუნველყოფაზე.

ჩვენ ვადასტურებთ, რომ „კრედიტორის უფლების გადაცემის ხელშეკრულების“ ძალაში შესვლის დღიდან ბენეფიციარები საქართველოს მთავრობისაგან, რომელიც წარმოდგენილია საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს სახით, მიიღებენ შეტყობინებას, რომელიც მიუთითებს მათ ქვემსესხის

ფარგლებში გათვალისწინებული სრული თანხის გადახდაზე, ძირითადი თანხის, საპროცენტო სარგებლის და სხვა ქვესესხთან დაკავშირებული გადასახადების

დანართი №4 /გვერდი 2

ჩათვლით. ბენეფიციარებისათვის ცნობილია, რომ აღნიშნულ შემთხვევაში ისინი გადაუხდიან ქვესესხთან დაკავშირებულ ყველა თანხას საქართველოს მთავრობას/ფინანსთა სამინისტროს, უკანასკნელის მიერ მოცემული მითითებების თანახმად.

პატივისცემით,

(მონაწილე კომერციული ბანკის დასახელება)

_____ ბანკის ბეჭედი:

უფლებამოსილი პირის ხელმოწერა:

თანამდებობა:

დანართი №5/ გვერდი 1

მსოფლიო ბანკის/IFAD-ის საკრედიტო ხაზით დაფინანსებული სასახო პორტფელის მონიტორინგის ანგარიში

(ფორმა შევსებული უნდა იყოს მხოლოდ სოფლის განვითარების პროექტის ფარგლებში დასაფინანსებელი ქვესესხებისათვის)

სესხები სახელშეკრულებო ვადების მიხედვით

№	წელი	რაოდენობა	საერთო რაოდენობაში წილი, %	სესხის თანხა	საერთო პორტფელში წილი %
1	2 წლამდე				
2	2-3				
3	3-5				
4	5-7				
5	7-10				
6	სულ ჯამი				

სესხები თანხების მიხედვით

№	სესხის თანხა ('000 US\$)	რაოდენობა	საერთო რაოდენობაში წილი, %	სესხის თანხა	საერთო პორტფელში წილი %
1	50 -მდე				
2	50 - 100				
3	100 - 500				
4	500 – 750				
5	750 -1000				
6	სულ ჯამი				

სესხები საპროცენტო განაკვეთების მიხედვით

№	წლიური საპროცენტო განაკვეთი	რაოდენობა	საერთო რაოდენობაში წილი, %	სესხის თანხა	საერთო პორტფელში წილი %
4	0%-5%				
5	5%-10%				

6	10%-15%				
7	15%-20%				
8	20%-25%				
9	25%-30%				
10	30%-35%				
11	35%-ზე ზევით				
12	სულ ჯამი				

დანართი №5/ გვერდი 2

სასესხო პორტფელის ხარისხი

	სესხები სექტორის მიხედვით	სტანდარტული		საყურადღებო		არასტანდარტული		საეჭვო		უიმედო		ჩამოწერილი	
		რაოდენობა	თანხა	რაოდენობა	თანხა	რაოდენობა	თანხა	რაოდენობა	თანხა	რაოდენობა	თანხა	რაოდენობა	თანხა
1	პირველადი სოფლის მეურნეობა												
2	აგროგადა მუშავება												
3	აგროპროდუქტების მარკეტინგი												
4	სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ათვის აუცილებელი მასალები (აგროქიმიკატები, თესვები, მანქანები, ტექნიკა, და სხვა)												
5	-												
6	-												
7	სხვა												
8	რეზერვირებას დაქვემდებარებული სესხების საერთო ჯამი												
9	სულ რეზერვი												
10	წმინდა სესხები												

ხარვეზის ვეფის (სესხის ხსენების გამოყენების)

სოფლის განვითარების პროექტი

ქვეპროექტი _____
 დაწესებულება _____

მანწილე

თარიღი _____
 ფარგლები _____

კანცხდის _____ შემაჯამებელი

1	დ. ქვეთის სახელი და მისამართი	მდებარეობა	სესხის ნაირი	კრედიტის მთლიანი მნიშვნელობა	სესხის კლასიფიკაცია საერთაშორისო მითითებით	მთლიანი გადახდების პერიოდი	სესხის ხარისხი	ს. რეკონსტრუქციის ხარისხი	გადახდების თარიღი	შენიშვნა
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
13										
14										
15										
16										
17										
18										
19										
20										
				შენიშვნა						
				გ.ი.ს.						

შე ვადასტურებ, რომ მოთხოვნა, თანხა კაპიტალი სესხის განცხადება მოთხოვნილი მისხმების და რომ ყველა დოკუმენტის ხელსაწილი თან ერთობა.

_____ სესხის რეცხვა (მანწილე დაწესებულება) დაწესებულების ბეჭედი
 თარიღი _____

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

დაწესებულების მონიტორინგის ანგარიში 1 – ხოვლის განვითარების პროექტი		
არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების ვგანხორციელების ზოგადი მაჩვენებლები საერთო უბანში		
დაწესებულების სახელი	წელი	ანგარიშების პერიოდი
მაჩვენებლის სახეობა	საერთო ღირებულება	
ინსტიტუციური მაჩვენებლები		
აქტიური კლიენტების რაოდენობა		
გაცემული სესხების მოცულობა (ლარი)		
საწილის სესხის საშუალო მოცულობა (ლარი)		
სესხის საშუალო მოცულობა (ლარი)		
ქალებზე გაცემული სესხების %		
თანამშრომელთა რაოდენობა		
საველე ოფიცრების რაოდენობა		
პორთფელის კოეფიციენტი		
პორთფელის გაუხარჯავი თანხის ბრუტო მოცულობა (ლარი)		
სესხების გაცემის კოეფიციენტი		
რისკის ქვეშ მყოფი პორთფელი (ტპმ დღე)		
ჩამოწერის %		
ხარვეზიანობის კოეფიციენტი		
კორექტირებული ამონაგები აქტივებზე		
კორექტირებული ამონაგები კაპიტალზე		
პორთფელის მოგება		
საოპერაციო მდგრადობა		
ფინანსური მდგრადობა		
რეკტორობის კოეფიციენტი		
საოპერაციო ხარჯების კოეფიციენტი		
აქტიური კლიენტების რაოდენობა ერთ საკრედიტო ოფიცერზე		
პორთფელის ბრუტო გაუხარჯავი თანხა ერთ საკრედიტო ოფიცერზე		
ფინანსური სტრუქტურა		
პორთფელის ბრუტო გაუხარჯავი თანხა/სულ აქტივები		
ნაღდი ფულის და საბანკო ანგარიშები/სულ აქტივები		
სულ კაპიტალი/სულ ამონაგები აქტივები		
კაპიტალის ადეკვატურობა		
სარიისკო აქტივები		

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

დაწესებულების მონიტორინგის ანგარიში 2 - სოფლის განვითარების პროექტი			
პროექტის განხორციელების კონკრეტული მაჩვენებლები			
დადასტოვების სახელი		წელი	ანგარიშგების პერიოდი
ანალიზის ერთეული	სულ დაკრედიტება	სა სოფლო-სამეურნეო დაკრედიტება (გვეჯა რეჟიმი)	სოფლიდან განვითარების პროექტის დაკრედიტება
თანა ლარებში ეკვივალენტი			
სესხების რაოდენობა			
სესხის საშუალო ოდენობა			
რისკის ქვეშ არსებული პორთფელი (ცალები 30 დღე)			
ჩამოწერილი სესხები (ლარი) - ოდენობა			
ჩამოწერილი სესხები (ლარი) - სესხების რაოდენობა			
ქალებზე გაცემული სესხების %			
სოფლის განვითარების პროექტის დაკრედიტების ანალიზი			
ანალიზის ერთეული	სესხის მოცულობა (ლარი)	სესხების რაოდენობა	სესხის საშუალო მოცულობა
რეზონანსის მიხედვით			
1.			
2.			
3.			
ქვეპროექტის კატეგორიები			
საქონელი			
სასოფლო-სამეურნეო კულტურების წარმოება			
ბოსტნეულის წარმოება			
ხილის წარმოება			
ცენახები			
შერეული წარმოება			
სხვა			

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

დაწესებულების მინდობიანების ანგარიში 3. - ხოფლის განვითარების პროექტი
სესხების დადართვის ვადების სესხის გაუმჯობესების თანხების და სელექტრულებით
გათვალისწინებული საპროცენტო განაკვეთის მიხედვით

	ძწილები	სესხების რაოდენობა	საერთო რაოდენობის %	სესხების მთლიანი რაოდენობა	მთლიანი რაოდენობის %
1	2-მდე				
2	2--3				
3	3--5				
6	ჯამი				
8	სესხების რაოდენობა (აშშ დოლარებში)	სესხების რაოდენობა	საერთო რაოდენობის %	სესხების მთლიანი რაოდენობა	მთლიანი რაოდენობის %
1	< 1 000				
2	1 001—5 000				
3	5 001—10 000				
4	10 001—15 000				
5	15 001—20 000				
6	20 001 – 25 000				
7	ჯამი				
	წლიური საპროცენტო განაკვეთი	სესხების რაოდენობა	საერთო რაოდენობის %	სესხების მთლიანი რაოდენობა	მთლიანი რაოდენობის %
1	0 %-15%				
2	15 %-25%				
3	25 %-35%				
4	35 %-ზე მეტი				
5	ჯამი				

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2008 წლის 8 სექტემბრის ერთობლივი ბრძანება №698-№2-140-სსმIII, №135, 12.09.2008წ.; მუხ.1342

დანართი №10

არასაბანკო ფინანსური დაწესებულების სასესხო დაბანდებების
საპროცენტო მონაცემები
სოფლის განვითარების პროექტი

მონაწილე არასაბანკო ფინანსური დაწესებულება _____
 თარიღი _____ განაცხადის № _____ საპროცენტო პერიოდი _____

№	სესხის მიზნობრიობა	რეგიონი	სესხების რაოდენობა	ჯამური სასესხო თანხა
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
სულ				

უფლებამოსილი პირის ხელმოწერა:

თანამდებობა:

საქართველოს ფინანსთა მინისტრისა და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2009 წლის 5 ოქტომბრის ერთობლივი ბრძანება №664-№2-204-სსმIII, №121, 06.10.2009წ.; მუხ.1396

Rural Development Project

(Government of Georgia, the World Bank and International Fund for Agricultural Development)

RURAL CREDIT GUIDELINES

Article 1. General Conditions

Section 1. INTRODUCTION

1. The Government of Georgia (the Borrower) entered into a Development Credit Agreement with the International Development Association (hereinafter called the "IDA") on 28 May, 2005 and Project Financing Agreement with the International Fund for Agricultural Development (hereinafter called the "IFAD") on June 29, 2005 for the financing of a Rural Development Project (hereinafter called the "Project").

2. One of the components of the project is a Rural Finance Services. The resource allocated to the credit line under this component, amounting to about USD 16.2 mln. equivalent (where the IDA's part is SDR 4.8 mln -approx. USD 8.2 mln. equivalent and IFAD's part is SDR 4.7 mln. approx. USD 8.0 mln. equivalent), is aimed to finance short-, medium- and long-term credits for investments and working capital, with the objectives of:

- (a) providing bank and non-bank financial institutions with additional capital for lending to agriculture, and
- (b) strengthening the institutional capacity of bank and non-bank financial institutions to lend for rural investment, and the financial sustainability of non-bank financial institutions operating in rural areas.

3. According to the Development Credit Agreement entered into between IDA and Georgia and the Project Financing Agreement entered into between IFAD and Georgia, the Credit Line has been divided into two sub-components, namely:

(a) **Sub-component A** - a commercial bank credit line to finance sub-loans to sub-borrowers under the terms and conditions specified in Subsidiary Loan Agreement and these RCGs;

(b) **Sub-component B** – a credit line for non-bank financial institutions to make small and micro-loans to agricultural clients under the terms and conditions specified in respective Subsidiary Loan Agreement and these RCGs.

4. Initially, US\$ 10.4 million equivalent (64.2 % of the Credit Line) has been allocated for sub-component A, and US\$ 5.8 million equivalent (35.8% of the Credit Line) for sub-component B. The initial allocation may be revised during the project implementation period, based on actual demand. The terms and conditions for

lending, eligibility criteria, etc. under sub-component A are described in chapters V and VI of the RCG, below.

5. The following guidelines regulate the disbursements of funds from Credit line to banking institutions within the A sub-component:

- (a) Terms and Conditions of the Credit Line;
- (b) Project participation criteria;
- (c) Other issues related to the Credit Line.

6. The funds disbursement under sub-component B will take place after the adoption of the Law on Non-bank financial institutions and joint approval of the Credit Guidelines for above-mentioned institutions by the Ministry of Agriculture and Ministry of Finance.

7. The Ministry of Finance (MOF) on behalf of the Borrower will channel the funds from the Credit Line to ultimate Project beneficiaries through eligible participating financial institutions in accordance with the terms and conditions of Subsidiary Loan Agreements to be signed between the Ministry of Finance and each eligible financial institution.

8. These Rural Credit Guidelines (RCG) provide detailed instructions and guidance to the participating financial institutions (PFIs) and to all other participants in Project implementation on the operational modalities, rules and regulations applicable to the management of the financial resources from the IDA and IFAD financed Credit Line and the additional counterpart funding that will be provided by the Government of Georgia. Utilization of financial resources provided under the Project should comply with these Rural Credit Guidelines.

Section 2. DEFINITIONS

1. For a better understanding of the Rural Credit Guidelines, the following definitions will apply:

- a) "Assignment Agreement" means an agreement between the PFI and the MOF which grants a contingent assignment to the MOF of all the PFI's rights, title and interests in and to a sub-loan, to secure repayment of the sub-loan;
- b) "Credit Line" means the proceeds of the Credit from the International Development Association and from the International Fund for Agricultural Development made available by the Government of Georgia to participating financial institutions for the purpose of implementing the credit line components of the Project;
- c) "Development Credit Agreement" or "DCA" means the agreement signed on 28 May, 2005 between the Government of Georgia and the International Development Association for the purpose of financing the Rural Development Project;
- d) "Free Limit Sub-loan" means a sub-loan less than US\$ 300,000, or equivalent, made by a PFI for financing of a sub-project, which is not a subject of the World Bank prior review or "No-objection" procedures; within the "free limit" PFIs would have full autonomy in sub-loan approval for eligible investments;
- e) "Grace Period" means the period of time during which the principal amount of a Subsidiary Loan or Sub-Loan is not subject to repayment. Normal interest payments should be made during the grace period;
- f) "Interest rate" means the rate expressed as a percentage per annum charged on a Subsidiary Loan or Sub-Loan;
- g) "Investment Loan" means the long-term (more than two years) Sub-loan furnished to finance acquisition of property, equipment, premises, and other capital assets or financing of any other investment activities;
- h) "LIBOR" means the London Interbank Offered Rate for six-month deposits of US Dollars, calculated based on the average half-year 6M LIBOR;
- i) "Project Financing Agreement" or "PFA" means the agreement signed on 29 June, 2005 between the Government of Georgia and the International Fund for Agricultural Development for the purpose of financing the Rural Development Project;
- j) "MOF" means the Ministry of Finance of Georgia;

- k) "NBG" means the National Bank of Georgia;
- l) "Negative pledge clause" means a negative covenant stating that the PFI has no right to pledge any of its assets if this gives less security to this PFI's lenders. For the purpose of activities envisaged under these Rural Credit Guidelines, negative pledge agreements are those concluded between participating commercial banks and international financial institutions or other financial institutions that have credit ratings of AA (or equivalent) and above assigned to these financial institutions by the key rating agencies (Standard&Poor's, Moody's and Fitch);
- m) "Participating commercial bank" or "PCB" means a commercial bank, which is established and operating according to the Georgian legislation and requirements and regulations of the National Bank of Georgia, which meets and continues to meet the Project eligibility criteria as set forth in Section 4 of this RCG;
- n) "Participating Financial Institution" or "PFI" means a commercial bank, which shall have been selected for the provision of Sub-loans under Part B.1 of the Project, in accordance with the criteria and procedures set forth in these Rural Credit Guidelines;
- o) "PCC" means the Agriculture Development projects' Coordination Center, which is a legal entity established by the Decree of the President of Georgia No 149 of 23 April, 2001 for the purpose of implementation of agriculture projects or any successor thereto designated to carry out the Project;
- p) "PIU" means the Project Implementation Unit, established under the PCC, which is responsible for day-to-day management of the Project;
- q) "Principal amount" means the face amount of a Subsidiary Loan or Sub-Loan on which interest accrues;
- r) "PFI Revolving Account" means auxiliary records maintained by each PFI which would reflect the dates and amounts of the sub-loan principal collected by each PFI and the use of these funds for:
- r.a. financing of additional sub-loans to eligible beneficiaries as stipulated in the RCG; and
  - r.b. repayment by PFI of subsidiary loan principal;
- s) "Project Revolving Fund Account" means the account established by the PCC on behalf of the Borrower into which all repayment of principal from Subsidiary loans extended to PFIs shall be deposited. The amounts accumulated on the "Project Revolving Fund Account" shall be used to provide the Subsidiary loans according to the RCGs. The Project Revolving Fund Account shall exist for ten years, after which all repayments by PFIs (interest, principal, other amounts withdrawn from PFIs in cases specified in these Rural Credit Guidelines) shall be made to the budget;
- t) "Rural Credit Guidelines" or "RCG" means the compendium of rules and regulations, including its annexes, approved by MOF and MOA and satisfactory to the IDA and IFAD, which are applicable to the management of the financial resources available under Part B.1 of the Project, as described in Schedule 4 of the Development Credit Agreement;
- u) "Sub-borrower" means a private person or a legal entity who is engaged or intends to be engaged in agriculture related economic activities and to which a PFI proposes to make or has made a sub-loan under the Part B.1 of the project;
- v) "Sub-loan Agreement" means any of the agreements entered into between PFIs and sub-borrowers for the purpose of financing sub-projects;
- w) "Sub-loan" means a loan made or proposed to be made by a PFI to a sub-borrower, in accordance with the Subsidiary Loan Agreement and in compliance with the RCG, for the purpose of financing all or a portion of the costs for carrying out of a Sub-project;
- x) "Sub-project" means a specific project or investment, to be carried out by a sub-borrower utilizing the proceeds of a Sub-loan;
- y) "Subsidiary Loan Agreement" means any of the agreements entered into between the Ministry of Finance (MOF) on behalf of the Borrower and a PFI, for the purpose of implementing the Part B.1 of the Project;

- z) "Subsidiary Loan" means the total amount of principal in US\$ withdrawn by the PFI in accordance with the terms and conditions of the Subsidiary Loan Agreement, and outstanding from time to time;
- aa) "US\$" or "US Dollar" means the lawful currency of the United States of America.

Section 3. ELIGIBILITY CRITERIA AND PROCEDURES FOR SELECTION OF PFIs

1. In order to be a Participating Financial Institution (PFI), commercial banks must undergo due diligence by the World Bank and if accepted as PFI, they have to meet at all times a set of financial and management criteria listed under “Article II” below, and must have signed (a) a Subsidiary Loan Agreement (SLA) and (b) Assignment Agreement with the Ministry of Finance (MOF) unless they have negative pledge agreements.

2. Following a request for expressions of interest, applicant PFIs will be individually reviewed by the International Development Association (IDA), International Fund for Agricultural Development (IFAD) and the Borrower, with particular attention to their overall lending capabilities, and financial and portfolio performance. To be selected the PFI must have a satisfactory financial and management structure, satisfactory risk-based capital adequacy, acceptable asset quality and lending performance, adequate liquidity, and the organization, management, technical staff and other resources necessary for the efficient carrying out of its operations. The same standards shall be used by the PIU in consultation with NBG to monitor the continued eligibility of currently operating PFIs.

Article II. Commercial Banks

Section 4. Eligibility Criteria.

To participate in the Project, a commercial bank will be required to meet the following, but not limited to, criteria, namely, that such an institution:

a). General Criteria:

a.a) Is legally registered as a commercial bank, is in compliance with all banking laws in Georgia, and NBG has not set any restriction on any type of its banking activities.

a.b) Is deemed to have “fit and proper” ownership and management, including full compliance with NBG requirements for significant shareholders and senior management.

a.c) Undergoes an annual audit of its financial statements, conducted in accordance with the International Standards on Auditing (ISA), and International Financial Reporting Standards (IFRS) by independent external internationally recognized auditors acceptable to IDA and the IFAD, and has no material qualification by auditors for each of the 2 preceding years.

b). Financial Criteria:

b.a) Have no arrears or default on any loan or any other borrowing from any domestic or international commercial or development institution, and/or no loan restructuring caused by negative financial situation.

b.b) Has a positive net income for the current and immediately preceding financial years, as reflected in the financial statements audited in accordance with ISA and IAS.

b.c) Meets the minimum requirements needed to satisfy the national standards for CAMEL I or CAMEL II ratings, as determined by the NBG as of the date of signature of this Subsidiary Loan Agreement. This method of applying the CAMEL rating towards determination of the commercial banks’ eligibility may be subject to revisions reflective of the evolution of NBG’s approach towards the CAMEL rating assignment.

b.d) Meets the following prudential ratios and requirements set by the NBG (table 1) or as they shall be amended from time to time by the NBG. In determining the course of action against a PFI resulting from the PFI's failure to fulfill any of these ratios, the views of the NBG will be taken into consideration

Table 1: The Main Prudential Ratios and Requirements of the NBG¹

Regulation	Norm
Regulatory capital ²	>=Lari 7.8 million

Tier 1 Capital/Risk weighted assets	>=8%
Regulatory Capital/Risk weighted assets	>=12%
Total exposure to single insider/Regulatory capital	<=5%
Total exposure to all insiders/Regulatory capital	<=25%
Total exposure to one outsider/Regulatory Capital	<=15%
Total exposure to connected persons/Regulatory Capital	<=25%
Total largest loans/Regulatory Capital	<=200%
Total unsecured loans/Total loans	<=25%
Liquid Assets/Total liabilities	>=30%
Average monthly liquid assets/Average monthly liabilities	>=30%
Current assets/Current liabilities	>=90%
Investments/Regulatory Capital	<=50%
Net value of Fixed Assets+Investments/Regulatory Capital	<=70%
Total open currency position/ Regulatory capital	<=20%

¹ From time-to-time NBG may add or make amendments of ratios or any other requirements

² Minimum capital requirement will increase to 12 million lari by December 31st 2008. Increase by 1.4 million lari per year.

c. Managerial Criteria:

c.a) Has a Supervisory Board, responsible for setting overall bank policy and conducting appropriate oversight of the bank's operations;

c.b) Has a sound business plan and appropriate, well-documented budgeting and budget control procedures;

c.c) Has sound, well-documented lending policies and procedures;

c.d) Has satisfactory, well-documented internal control and audit procedures, confirmed by external auditors;

c.e) Is not exposed to undue interest or exchange rate risk, as confirmed by annual audited financial statements;

c.f) Has an internal reporting and management information system capable of providing sufficient information to manage the bank's operations, performance and risks;

c.g) Has the necessary staff, knowledge, physical and other resources to implement its business plan and manage its operations.

c.h) Has a satisfactory loan monitoring/reporting system and information system.

d. Other Criteria:

d.a) Has the necessary staff, knowledge, physical and other resources to implement the credit line under the Project; or has made clear plans to strengthen these elements of its capacity, and has assigned staff for coordination and overall monitoring of Sub-loan operations;

d.b) Has the capacity to undertake Environmental Impact Analysis and environmental monitoring or credible plan to develop this capacity;

d.c) Has agreed to provide periodic information on Project implementation in a standardized format and as specified in the RCG.

e. Recognition of Eligibility. Each commercial bank that meets the above criteria for project participation will be issued a formal acknowledgement to this effect, and will sign with MoF the Subsidiary Loan Agreement.

Section 5. PRINCIPAL TERMS AND CONDITIONS OF SUBSIDIARY LOAN AGREEMENT

1. **Principal Amount.** The principal amount of a Subsidiary Loan which shall be due and repayable by a PFI shall be equivalent, in US\$, of the aggregate amount of withdrawals made by the PFI from the Credit Line, in accordance with instructions in paragraph 11 of this Section.

2. Loan Repayment. The principal amount of a Subsidiary Loan, in US\$, shall be repaid by the PFI over a period of 10 years with equal installments to be repaid starting from the end of year 4 through the end of the Subsidiary Loan term for commercial banks. Repayment will be for the full amount advanced with interest payable on a declining balance.

3. Interest Rate and Repayment Terms. The Subsidiary Loan shall be charged, on the principal amount thereof, withdrawn and outstanding from time to time, a variable (floating) interest rate determined on the following basis: the interest rate on a Subsidiary Loan denominated in US\$ will be at a floating rate, to be adjusted semi-annually, of LIBOR plus 2.0 percentage points spread. The interest rate on USD denominated Subsidiary Loans should be adjusted semi-annually, on February 1 and on August 1, based on the average retroactive half-year period 6-month LIBOR.

4. The PIU shall notify the PFI of the interest rate adjustments at the beginning of each interest rate period not later than within 15 days. The interest payments on US Dollar denominated Subsidiary Loans should be paid by PFIs to the Ministry of Finance semi-annually.

5. The PFIs will assume the full credit risk on all sub-loans financed under the project.

6. Maximum Subsidiary Loan Size for commercial banks. For the first six months from the date of signing of the Subsidiary loan Agreement, the maximum allocation to any single PFI shall not exceed US \$ 1.0 million equivalent. For those PFIs which have not fully utilized their initial allocation at the end of the first six months, the unutilized amount will be available for withdrawal by any PFI.

7. The maximum cumulative withdrawals for a PFI shall not exceed US\$ 2.5 million or 25%, of it's Regulatory Capital, whichever is lower, subject to the provision that the maximum aggregate authorized balances of all Government funds related to the World Bank projects or co-financed projects in the bank shall not exceed 25% of the bank's total liabilities (excluding shareholders' funds) provided that this amount shall not exceed 100% of the bank's shareholders' funds (total equity).

8. Revolving of Project Funds

Any amount of principal repaid by sub-borrowers on account of sub-loans made through commercial banks, which is not immediately needed for repayment of the Subsidiary Loan to MOF, shall be kept by PFIs in separate revolving account in cash. The funds accumulating in this revolving account should be utilized by PFIs to finance additional sub-projects aimed at pursuing the objectives of the Project, and which conform to the agreed terms, conditions and eligibility criteria for the Project as detailed in the Subsidiary Loan Agreements and the RCG. In addition, the cumulative outstanding balance on the PFI Revolving Accounts should be not more than the average size of the sub-loans issued by the PCB, or USD 250,000 whichever is lower. If the balance on the PFI Revolving Accounts is greater than aforementioned amount and has not been used for a period of six months, the PCB will have to repay the whole unutilized amount of the Subsidiary Loan placed on the PFI Revolving Accounts, within the five working days after the end of the six months period, to a Project Revolving Fund established by the Borrower. The funds accumulated in the Project Revolving Fund shall be again used for the financing of the Subsidiary Loans to eligible PCBs. The status of utilization of the PFI Revolving Account will be monitored by the PIU at the end of each month.

9. PFI's contribution. The PFI shall be required to contribute towards sub-project costs, from their own resources, no less than 10% co-financing of the total project cost during the first 12 months of Project implementation, and 20% co-financing for the second year of the Project and thereafter.

10. At least 90% of the total amount to be made available by the Borrower to each PFI out of the proceeds of the Credit Line should be used for the financing of investment activities, and at most, 10% for working capital financing.

11. Applications and Disbursements from the Credit Line. Periodically, as stated in these Rural Credit Guidelines, stipulated in the Subsidiary Loan Agreement and agreed between the PFI and the PIU, PFIs will prepare Requests for Disbursement (RfD) as the basis for drawing on the credit line. The procedures and information to be submitted with these Requests for Disbursement are as follows:

a) Separate Requests for Disbursement shall be submitted for each sub-loan.

b) Initial requests for Disbursement should be accompanied by Sub-project Information Sheets (Attachment 1) which describe: the name and address of the sub-borrower, the activities in which the sub-borrower engages, the loan amount requested, the intended use of the loan, the total cost of the proposal and the method of financing (including the PFI's and sub-borrower's contribution and any grant funds involved), the proposed period of investment, a copy of the loan appraisal with relevant financial analyses and projections, the terms of the sub-loan (repayment period, grace period, interest, fees charged), and an environmental assessment of the sub-project based on RCGs.

c) On receipt of the Request for Disbursement and accompanying documentation, the PIU shall promptly review the Request and accompanying documentation to ensure that it complies with project guidelines.

d) Where the request complies with project guidelines, the PIU shall inform the PFI in writing of its approval and arrange for transfer of 100% of the eligible funds from the Credit Line Account (commercial banks) to the account of the PFI.

12. Accounts. PFIs would maintain separate subsidiary loan account for the Credit Line (sub-component A) withdrawn by the PFIs and also separate sub-loan accounts for each sub-project financed under the SLA.

13. Each PFI will designate an authorized representative to work with the Project, and to authorize relevant transactions.

Article 3. ELIGIBILITY CRITERIA, APPROVAL PROCEDURES AND PRINCIPAL TERMS AND CONDITIONS OF SUB-LOANS

Section 6. Commercial Bank Credit Line

1. Commercial banks will provide access to investment and working capital for small and medium sized producer organizations and private businesses involved in the production, processing and marketing of agricultural produce.

2. Maximum Loan Amount. The maximum single loan for any sub-project shall not exceed \$500,000, of which no more than 10% should be for financing of working capital and the maximum cumulative loan amount to a single sub-borrower to finance a Sub-project under the sub-component A, for both investment and working capital, shall not exceed US\$ 750,000 equivalent, and shall not exceed the single exposure limits set by the NBG.

3. Free Limits Sub-Loan and prior review and no objection of the World Bank.

a) The first three sub-loans made by each of the commercial banks, irrespective of the amount of the loan, will be subject to World Bank prior review and no objection to ensure that all project criteria are understood and respected. For the first three sub-loans deemed suitable by the PFI for approval, the PFI will submit to the WB Task Manager a copy of the loan application and business plan of the loan applicant, and full details of the loan appraisal and proposed loan offer.

b) Subsequent sub-loans of more than \$ 300,000, or equivalent, will also be subject to a prior review and no-objection by the World Bank Task Manager; plus any sub-loans where cumulative borrowing exceeds \$500,000.

c) Subsequent sub-loans less than \$ 300,000, or equivalent, will not be subject to the World Bank review or no-objection procedures.

d) The criteria for the World Bank review and no objection are presented in Attachment 3.

4. Terms and conditions for sub-loans. The PFIs will be free to set their own terms and conditions for sub-loans based on the market conditions/ according to the best commercial practice. From the outset the PFI should provide the sub-borrower with exhaustive and explicit information on on-lending modalities (including all fees, commissions, etc).

5. Eligible Beneficiaries:

a) Registered individuals or legal entities (joint stock companies, co-operatives, associations, partnerships, or any other legal or natural form) which demonstrate operation or intention to engage in the relevant activity in the rural areas.

b) Any legal entity must be privately owned, and controlled and managed on a commercial basis. The enterprise must be creditworthy; have a satisfactory financial structure, organization, management, and staff; and have a financial and other resources needed to carry out the activities and investments to be financed under the RDP.

c) All proposed sub-projects should be supported by environmental impact analysis completed according to the Environmental Management Plan and Environmental Guidelines for Project Loan Activities, which demonstrates that the proposed sub-project complies with all environmental regulations and will have no adverse environmental impact.

d) Owners and management of the enterprise must be “fit and proper” and able to exercise good governance.

6. Criteria for Selection and Appraisal of Sub-projects. PFIs are responsible for identifying prospective sub-borrowers, and for following the eligibility criteria for investments and sub-loan beneficiaries described in the Subsidiary Loan Agreements and the RCG. Except as indicated in paragraph 3 of the Section 6 above, PFIs would have full autonomy in sub-loan approval for eligible investments.

7. The appraisal of applications for sub-loans should be based on the following information and analysis:

a) Financial Criteria:

a.a) The availability of reliable financial statements, including income and expenditure statements and balance sheets;

a.b) An assessment of creditworthiness;

a.c) An established business with a positive cash flow after debt servicing;

a.d) The ability to finance at least 20% of the proposed investment from own funds;

a.e) A debt service coverage ratio of no less than 1.3 (calculated annually) over the life of the sub-project, calculated on the basis of the borrower's total debt outstanding;

a.f) A debt to equity ratio for the duration of the Sub-project of not more than 3:1 (including Sub-loan).

b) Business Plan Criteria:

b.a) An appropriate organization and a management structure;

b.b) Adequate technical ability in the field of the proposed business

b.c) A technically feasible proposal;

b.d) A commercially viable proposal (test internal rate of return (IRR) against current prices);

b.e) An acceptable scale of operation (availability of local materials and size of proposed market)

b.f) A detailed investment proposal (if investment loan);

b.g) Appropriate specification and design (if investment loan);

b.h) Current costs (based on quotes, wherever possible) (if investment loan).

c) The assessment of sub-project should also verify that the proposal is technically feasible and financially and economically viable, and that proposal is designed with appropriate health, safety and environmental standards which fully comply with laws and regulations of Georgia. Guidelines for sub-loan appraisal by PFIs are presented in Attachment 2.

Section 7. General Conditions Applicable to all RDP Sub-loans and Sub-loan Agreements

1. The Activities Eligible for financing:

a) Eligible activities include all investments that will lead to increased agricultural production in the project area (increasing of quality, production and/or sales of food and agricultural products and commodities). In addition to on-farm production (crops, livestock, fruit, vegetables, vineyards, etc.), this includes (but is not restricted to) agro-processing, investment in sorting, grading and packaging; storage and cold storage; marketing of agricultural commodities, agricultural inputs (supply or production of agrichemicals, machinery and equipment, planting materials, etc.) or related agri-business activities including promotion of services. The project would give preference to loans for existing activities.

b) The financed sub-project should demonstrate direct or indirect impact on the poverty reduction in rural areas (e.g. improving of living standards through creation and financing of income generated activities, increasing of agricultural productivity, employment, average salaries, etc.).

2. The Activities Not Eligible for financing.

The following activities will not be eligible for financing from the credit line for commercial banks: dwelling construction or improvement, the refinancing of any existing debts, and the production, processing and trade of tobacco and tobacco products.

3. Sub-borrower's Participation.

Sub-borrowers under the commercial bank credit line shall be required to contribute towards sub-project costs, from their own resources, in cash or in kind, no less than 20% co-financing of the total project cost. This contribution must be in addition to any grants received. This requirement will be verified by the PFI and checked by the PIU staff responsible for supervision of the PFIs and the credit line.

4. Choice of Currency of Sub-loans. Sub-loans to sub-borrowers would be denominated and repayable in currency determined by the sub-borrower and the PFI at the time of signature of the sub-loan agreement with the PFI.

5. Approval Procedures for Sub-loans above the Free-limit.

PFIs will furnish to the PIU for review and submission to the IDA, an application, in the Summary Report format described in Attachment 2, which will include:

- a) a description of the sub-borrower including financial information,
- b) information on the appraisal of the sub-project, including a detailed description of the expenditures proposed to be financed out of the proceeds of the credit line,
- c) the proposed terms and conditions of the sub-loan, and
- d) any other information that the PFI considers necessary for the review of the sub-project proposal. PIU and IDA reserves the right to request the PFI to furnish additional explanations and clarifications in case the information contained in the Summary Report is not adequate for decision-making.

6. Sub-project Information Sheet. PFIs will prepare for each approved sub-project an Information Sheet (in the format described in Attachment 1) and submit one copy to the PIU prior to PFI's request for withdrawal of funds from the Credit Line. One copy of the Information Sheet will be kept in the Project File in PFI's head office and one copy will be filed in the sub-borrower's document file kept in the PFI branch office responsible for servicing the sub-loan, and one copy will be retained by PIU.

7. Accounts and Record-keeping. PFIs have to establish in their accounting systems appropriate accounting codes to permit identification of sub-loans made under the Project. Separate codes should be used for sub-loans according to the currency of denomination. PFIs will retain, until at least one year after the IDA and IFAD has received the audit report for the fiscal year in which the last withdrawal from the Credit Line account was made, all records pertaining to the subsidiary loans and sub-loans made by each PFI including accounts, contracts, orders, invoices, bills, receipts and other documents evidencing sub-loan expenditures.

8. Audit. The accounts and any additional records to be maintained by the PFIs should be adequate to reflect, in accordance with sound accounting practices, the operations, resources and expenditures in respect of the Credit Line operations under the Project.

9. In compliance with the terms and conditions of the Subsidiary Loan Agreement, the PFIs shall ensure that, following the audit of the PFIs financial statements for each fiscal year, their external auditors will furnish a separate auditors' report on the accounts and records relating to the Project.

10. Environmental Standards. During sub-project appraisal PFIs must ensure that proposed sub-projects financed under the commercial bank credit line are in compliance with all environmental laws and standards of Georgia, as certified by the relevant local or national authorities of Georgia, and the Environmental Guidelines of the RDP Credit Component. All relevant documents on observance of environmental standards

should be kept in each sub-borrower's document file maintained by the PFI, and be made available for review by PIU, IDA representatives and PFI auditors.

11. All sub-loan agreements signed between PFI's and sub-borrowers shall include, *inter alia*, the following provisions to protect PFI's interest and those of the Government of Georgia, IDA and IFAD. Sub-borrowers shall be required to:

a) Carry out the Sub-project with due diligence and efficiency, in conformity with appropriate technical, economic, financial, environmental and commercial practices, to maintain adequate records and to provide, promptly as needed, the funds, facilities and other resources required for the purpose;

b) Permit the PFI's authorized representatives, by themselves or jointly with representatives of IDA and PIU, to inspect the goods and the sites, works, plans and construction included in the Sub-project, the operation thereof and any relevant documents and records;

c) Provide the PFI and PIU with all such information, as shall be reasonable to request, relating to the foregoing and to the administration, operation and financial condition of the sub-borrower and to the benefits to be derived from the sub-project;

d) PFI shall preserve its right to terminate the right of the sub-borrower to the use of the proceeds of the sub-loan upon failure by the sub-borrower to perform its obligations under the sub-loan agreement with the PFI.

Section 8. REPORTING REQUIREMENTS, PROJECT MONITORING and SUPERVISION

1. The PIU will have day to day responsibility for overseeing and monitoring the implementation of the Credit Line of the Project and for ensuring that intended beneficiaries are indeed receiving support. This will include site visits to the sub-projects and meetings with borrowers, as and when considered appropriate by PIU staff with prior informing of PFI.

2. In addition to the information to be furnished to PIU in accordance with paragraph 11 of Section 5, paragraphs 6, 9 and 10 of Section 7, PFIs will be required to submit to PIU periodic progress reports in accordance with uniform reporting formats that will be prescribed by PIU. The accounting codes established under paragraph 7 of Section 7 above will facilitate the preparation of the financial information required for the Project Progress Reports and other reports, and for the monitoring of lending operations financed under the Project.

3. Oversight and Reporting for Participating Commercial Banks: The PCBs should submit to the PIU the following information:

a) Unaudited quarterly financial reports in NBG financial reporting format, not later than 30th day after the end of each quarter;

b) Certified copies of annual financial statements, audited in accordance with the requirements specified in Section 4 and the management letter provided by the auditors, not later than 120 days after the end of each financial year;

c) The delinquency classification on the Project portfolio, not later than 30th day after the end of each quarter;

d) Statement of the balance on the revolving accounts, not later than 10th day after the end of each month;

e) Any other information which IDA, IFAD and PIU would reasonably request.

4. Compliance with the Project eligibility criteria will be monitored by the PIU continuously based of the disbursements requests, quarterly and annual information and other information periodically received from PCBs. Where necessary, this assessment may be supplemented with further information from the NBG.

5. Oversight of the Sub-loans Extended to Final Beneficiaries by Participating Commercial Banks. Participating commercial banks are expected to comply with Project criteria for use of the credit line at all times. Compliance will be monitored on the following basis.

a) The commercial bank will nominate an authorized representative to be responsible for management and oversight of the credit line, and for reporting and liaison with the PIU.

b) Not later than the date of signing of the loan agreement for a Sub-loan, the PFI will establish a complete credit file for the Sub-loan which shall include all external and internal correspondence, all supporting documentation and the final drafts of the risk analysis and financial projections of the Sub-loan.

c) The PFI will maintain in the credit file copies of all disbursement requests, supporting documentation for disbursement requests, receipts and monitoring reports.

d) The PFI will obtain regular financial information from the Sub-borrower (quarterly balance sheets, income statements and cash flow statements)

e) The PFI will submit a joint Statement of Expenditure (SOE) for all sub-projects to the PIU, as per the format in Attachment 3, on a quarterly basis. These SOE's will summarize the relevant sub-project expenditures, with a signed statement that these expenditures have been authorized by the PFI. The PFI will keep the copies of the invoices for the relevant expenditures supporting the SOE for the duration of the project.

f) The PFI will submit quarterly reports to the PIU on the loan activities associated with the credit line. Each quarterly report will include a schedule of all loan applications approved during the quarter which details: the name and address of the applicant, the amounts requested and approved, the stated purpose of the loan, the location of the proposed investment, number and date of the loan and collateral agreements.

g) For each loan approved by PCB, the report will note the current status of loan repayments (principle and interest). Where repayments are in arrears, the report will note the amount in arrears, the number of days overdue and the action being taken to redress the problem. Based on this report, the PIU will assess the extent to which loan activity is in compliance with the project objectives, and the status of the project loan portfolio.

h) Copies of the loan and collateral agreements of sub-projects approved and financed by the PFI during the quarter will also be submitted with the quarterly reports provided to the PIU, attaching the letter as per format prescribed in Attachment 4.

i) The PFI will submit to the PIU quarterly report on the aggregate loan portfolio financed under the WB/IFAD, as per format in Attachment 5.

j) The PIU will also meet with the authorized representative of the commercial bank who is responsible for the project credit line, to review progress and discuss any relevant issues.

k) The World Bank and IFAD project management team will also review loan procedures and the status of existing loans during review missions, including visits to project beneficiaries in coordination with PFI.

6. Suspension and Exit of Participating Commercial Banks. A participating commercial bank will be suspended from the project, and lose its right to utilize project funds for future commitments, for any or all of the reasons specified below. Project participation may be re-instated subsequently, provided that the relevant problems have been redressed within a pre-specified time period.

a) Where the commercial bank is found to be using the credit line in a manner which is inconsistent with the objectives of the project, or does not respect World Bank and IFAD procedures, the commercial bank will be asked to rectify these errors by a deadline specified by PIU. Non-compliance with project, World Bank or IFAD procedures will include, inter alia: use of the credit line for ineligible activities or borrowers, non-respect of the terms and conditions specified in the sub-loan agreement, late or inappropriate reporting to the PIU, or violation of the any of the requirements given in the paragraphs 6, 9 and 10 of Section 7, paragraphs 2, 3 and 5 of Section 8. Compliance will be monitored by PIU on a monthly basis. Where this deadline is not met, the PFI will be suspended from the Project and will be asked to refund to the Project Revolving Fund Account all World Bank financed amounts that have been improperly used.

b) In the event that the commercial bank is found to be in breach of established compulsory banking regulations or other Project requirements, the PIU will inform the MOF, the WB Task Manager and IFAD Country Programme Manager and provide full information as to the degree and nature of the breach. Where

the breach is confirmed, further participation of the commercial bank in the project will be suspended and the commercial bank will be asked to rectify these errors by a specified deadline. Compliance will be monitored on a monthly basis. Where this deadline is not met, the PFI will be asked to refund to the Project Revolving Fund Account all outstanding amounts under the World Bank and IFAD credit lines.

c) Upon relevant notice from the NBG that the PFI is down-rated as a CAMEL rate III, the PFI will be suspended from the project and will be asked to refund to the Project Revolving Fund Account, in line with the time schedule specified by NBG, all outstanding balance of the Subsidiary Loan amount under the credit line.

d) In case of failure of the PFI not refunding loans under the sub-paragraphs „a”, „b” and „c” of the paragraph 6 of the Section 8 above, the Assignment Agreement signed as part of the Subsidiary Loan Agreement becomes effective.

e) All decisions related to the suspension, re-instatement or exit of the commercial bank will be thus made upon notice by the PIU in consultation with MOF, MOA and NBG and will be conditional on a no-objection by the World Bank Task Manager and IFAD Country Programme Manager . Following receipt of the WB/IFAD response, the PIU shall inform the MOF of the proposed action.

7. PIU Reporting Requirements under the commercial banks credit line.

Within 30 days of receiving all relevant information, the PIU will submit quarterly reports to the World Bank Task Manager, IFAD Country Programme Manager , MOF and the MOA on its assessment of the financial status of the PCB and any breach of established prudential banking regulations, together with quarterly reports on the project-related loan activities of the commercial bank. In the event that any problems are observed, the PIU should describe these problems, the steps being taken to resolve them, and progress towards problem resolution.

Section 9. TECHNICAL ASSISTANCE

The project will provide technical assistance to strengthen the capacity of PFIs to evaluate and lend to agricultural sector. Such technical assistance will not only lead to more informed lending decisions, but also encourage commercial banks to consider a wider range of loan proposals from the agricultural sector, and so expand their lending to agriculture.

Section 10. PROJECT IMPLEMENTATION UNIT

The PIU will have day to day responsibility for overseeing and monitoring the implementation of the Credit Lines of the Project and for ensuring that potential beneficiaries are indeed receiving support. Specifically, the PIU, will be responsible for:

- a) Maintenance of the data base on the Loan Account and the Consolidated Project Accounts;
- b) Monitoring compliance by PFIs with the terms and conditions of Subsidiary Loan Agreements and the Rural Credit Guidelines;
- c) Upon receipt of Requests for Disbursement, review compliance of sub-loans with the provisions of the RCG, preparation of the withdrawal applications received from PFIs, ensuring that funds are channeled to PFIs, and maintenance of adequate records of all project related expenditures;
- d) Provision to MOF, MOA, IDA and IFAD of any information on the above activities according to agreed reporting formats and requirements;
- e) Provision of overall advice and guidance to PFIs on all matters related to Project implementation.
- f) Preparation and submission of Project Management Reports to the World Bank Task Manager and IFAD Country Programme Manager.

Section 11. LANGUAGE

These Rural Credit Guidelines are produced in English and Georgian languages. In the event of discrepancy between the English and Georgian versions, the English version shall prevail.

3 This condition is the subject to revisions reflective of the evolution of IVBGs approach towards the CAMEL rating assignment.

Attachment 1

Sub-Project information Sheet
GEORGIA
RURAL DEVELOPMENT PROJECT
Sub-loan No. _____ **Date:** _____

Sub-Project Information Sheet	
Name of PFI	
Branch Code	
Branch location	
Sub-borrower ID Number (<i>Sub-borrower's loan account number in PFI</i>)	
Sub-borrower Name and Address	
Legal Status of Sub-Borrower (<i>i.e. individual, joint stock company, cooperative, partnership, note also the percent of private ownership</i>)	
Brief history of Sub-borrower's business	
Normal Activities of Sub-borrower	
Brief Description of Sub-Project	
Estimated Total Sub-project Cost	
Amount and Currency of Sub-loan	
Term of Sub-loan	
Use of loan proceeds (<i>by items</i>)	
Interest Rate	
Other Charges and Fees	
Repayment terms of Sub-loan (<i>grace period, number of installments, payment date, and final maturity date</i>)	
Security	
PFI's existing loans to Beneficiary (<i>amount, maturity, purpose</i>)	
Result of Environmental Assessment (attach Initial Environmental Report and Final Environmental Report)	
Conclusion of credit analysis and risk rating given by the PFI	
Amount of co-financing:	
PFI	
Beneficiary	
Grant (<i>if any</i>)	

Signature: _____ PFI Authorized Representative(s)

Sub-project Analysis.

GEORGIA
RURAL DEVELOPMENT PROJECT
PRIOR REVIEW OF SUBLOANS ABOVE THE FREE LOAN LIMIT

Date:

TO: (TASK MANAGER)

FROM: (PFI)

Re: (Name of Sub-borrower) _____

Loan amount: (GEL/US\$)

Please find enclosed a Project Summary Sheet for a _____

_____ (insert a brief description of the Sub-project) which is being submitted for IDA's prior review as required under the Loan Agreement and the Rural Credit Guidelines.

The (Financial Institution) hereby certifies that it has conducted appropriate due diligence and analysis, and has approved this sub-loan in accordance with its policies and procedures, and having done so, assumes all credit risk.

The (Financial Institution) hereby certifies that the information is accurate and complete, that no material information is withheld, and that the terms and loan structure will be reflected in the final loan documents.

(Signature, designated PFI representative)

1. Project/sub-Loan No.:	
2. Branch code and location:	
3. Date of Receipt of Loan Application:	
4. Date of Approval by PFI:	
5. Loan Agreement Signed:	
7. Name of Responsible Loan Officer:	

PROJECT SUMMARY SHEET

---

1. INFORMATION ON THE CLIENT

1.1. Legal Name and address (tel /fax, if available, contact person)

1.4. Legal Status, Registration Number and Year

1.5. Ownership Structure of Borrower:

Legal Type	Owners' Name	% Ownership

1.4. Current activities of the enterprise; years in operation

Product or Activity	% of Revenues

2. INFORMATION RELATED TO THE PROJECT AND SUB-LOAN

2.1. Description of the Project and Purpose of the sub-loan

2.2. Description of how the project relates to prior business activities (e.g., expansion, rehabilitation, new product or service. If company is new, describe relevant experience of owners)

2.3. Marketing Strategy (target customers, signed contracts; assessment of competitors; overall market size and growth prospects)

2.4. Project Costs and Sources of Funds:

Project Costs (Itemized list)	Owners' Financing	PFI's financing	RDP Financing	Total Cost
TOTAL				
Percent of Total:	%	%	%	100%

Add rows as necessary to provide adequate detail

2.4. a. Indicate whether the Owners' Contributions are in cash, in-kind (e.g., building materials, personal labor, etc)

2.5 Procurement Contracts (for each item in 2.4. financed with RDP funds, indicate manufacturer, source, procurement method, describe the decision why chose) (For used equipment: who certified value and technical condition)

2.6 Compliance with Environmental Guidelines: Does the project affect the environment? What permits or licenses are required, and are they obtained?

Attachment №2 / Page 3

3. STRUCTURE OF SUB-LOAN

3.1. Term of sub-Loan (total repayment period (months/years), grace period (months/years));

3.2. Repayment schedule (First principal payment starts on (date) and the last payment on (date); schedule of interest payments and principals)

3.3. Interest rate (% per annum)

3.4. Fees (commission for application review, disbursement of funds, etc)

3.5. Collateral (list type of assets, location, owner, value – according to the PFI's estimate; indicate the total value of assets pledged; calculate the value-to-loan ratio)

3.6. Personal guarantees (when the Borrower is registered as a JSC or Ltd, the major owners should provide personal guarantee)

3.7. Other security (if applicable)

4. SUMMARY OF FINANCIAL DATA

4.1. Financial Statements: attach the last fiscal year-end financial statements, dated:

4.2. Projections: Explain what are the assumptions used in determining the projected sales, and explain other major assumptions used in the projections. Who prepared the projections? Describe what assistance the Sub-borrower has received.

4.3. Financial Summary Chart:

Year ('000 Currency)	(last fiscal year)	(current fiscal year)	(next year 1 projections)	(next year 2 projections)
Profit and Loss Account				
Total revenues				
Net profit (loss) after tax				
Income taxes				
Balance sheet				
Total assets				
- Fixed assets				
- Current assets				
Total Equity & Liabilities				
- Equity				
- Reserves and Retained Earnings				
- Long term debt				
- Short term debt				
Depreciation Expense				
Interest Expense				
Principal Payments				
Dividends				
Key ratio calculations				
- Internal Rate of Return (IRR) (only if the sub-project cost exceeds US\$ 100,000 equivalent)				
- Debt-service-coverage Ratio				
Total Debt / Total Equity				

Attachment N°2 / Page 4

4.4. Major Existing Creditors

Major Existing Creditors	Amount and Currency	Maturity Date

5. CONCLUSIONS – PROJECT ELIGIBILITY AND VIABILITY

5.1. Conclusions and Ratings by PFI

(Instruction: Use rating 1 to 5, with 1 being the lowest and 5 being highest rating)

1. The enterprise is financially sound _____
2. Has capable management _____
3. Has necessary technical staff and know-how _____
4. Sales projections (including export if any) are realistic and achievable _____
5. Adequate supplies of raw material, energy, water, utilities and are available _____

envisaged under the Sub-loans, Beneficiaries are aware to pay such Proceeds to the Government of Georgia/Ministry of Finance as instructed by the latter.

Yours faithfully,

Name of PFI

_____ PFI's seal:
By: _____

Name:

Title:

Attachment №5/Page 1

MONITORING REPORT. – Loan Portfolio funded by the WB/IFAD credit line

(Forms should be filled out separately for RDP portfolio outstanding)

Loans by Maturity Set by the Agreement

N	Years	Number of Loans	% of Total Number	Amount of Loan	% of Total Amount
1	up to 2				
2	2-3				
3	3-5				
4	5 - 7				
5	7-10				
6	Total				

Loans by Amounts Set in the Agreement

N	Loan Amount (in '000 US\$)	Number of Loans	% of Total Number	Amount of Loan	% of Total Amount
1	< 50				
2	50 – 100				
3	100 – 500				
4	500 – 750				
5	750 - 1000				
6	Total				

Loans by Interest Rate

N	Annual Interest Rate	Number of Loans	% of Total Number	Amount of Loan	% of Total Amount
4	0%-5%				
5	5%-10%				
6	10%-15%				
7	15%-20%				
8	20%-25%				
9	25%-30%				
10	30%-35%				
11	more than 35%				
12	Total				

Attachment 5/Page 2

Loan portfolio quality

	Loans by Sectors	Standard	Watch	Substandard	Doubtful	Loss	Resheduled loans	Write-offs

		NN	Am ount	NN	Am ount	NN	Amoun t	NN	Am ount	N N	Am ount	NN	Am ount	N N	Am ount
1	Primary Agriculture														
2	Agro processing														
3	Marketing of Agricultural products														
4	Agricultural inputs														
5	-														
6	-														
7	Other														
8	Total loans subject to reserve														
9	Total reserve														
10	Net loans														